Ellenőrizni drága?

Három építőipari vállalat táppénzhelyzete – Szolid csökkenés

Az egészségünk nemcsak magánügyünk.

Bár kétségkívül, a betegség elsősorban azt sújtja, akit ágyhoz köt (a szó szoros értelmében az egyén a szenvedő alany), ám a beteg embert a társadalom is *nélkülözi*. Hiányzik a munkahelyéről — gyakran *pótolhatatlanul*. Közös — ha úgy tetszik: *népgazdasági — érdekünk* is tehát, hogy minél *egészségesebbek* legyünk, hogy betegség esetén minél előbb meggyógyuljunk, és ismét termelő-kereső képessé váljunk.

Társadalmunk az elmúlt évtizedekben szociális intézkedések sorát hozta egészségünk védelmére. Az immár minden állampolgárra kiterjedő, ingyenes orvosi ellátás és gyógykezelés, a táppénzrendszer olyan vívmány, amely mindörökre száműzte a betegséggel járó egzisztenciális létbizonytalanságot. Magyarországon még a hosszabb ideig tartó ágyhoz kötöttség sem azonos az anyagi tönkremenéssel — mindez köztudott, aligha igényel bővebb kommentálást. De, sajnos, közismert: akadnak, akik *visszaélnek* e lehetőséggel. Ha a betegállományban eltöltött napok számát egybevetjük a lakosság tényleges egészségi állapotával, torz képet kapunk. Elég sok a „képzett beteg", a táppénzfegyelem terén még nincs minden rendjén.

Javulás

A statisztika adatai szerint 1975-ben naponta hozzávetőleg 250 ezren maradtak távol munkahelyüktől, *30 ezerrel többen, mint öt esztendővel korábban*. Ez azt jelenti, hogy — éves átlagban — a foglalkoztatottak 6,1 százaléka volt betegállományban. Tavaly valamelyest *javult* a helyzet: a táppénzesek aránya 5,7 százalékra apadt, de feltehetőleg még *ez sem reális*. A Minisztertanács 1007/1976-os rendelete tavaly szabályozta a táppénzfolyósítás rendszerét, majd néhány hete e témát ismét napirendre tűzte. Megállapította, hogy a táppénzes helyzet alakulása *kedvező ugyan, de eddig csupán kezdeti eredményeket értünk el.*

Az idei esztendő új vonása, hogy január 1. óta a három napnál nem hosszabb megbetegedés idejére járó táppénzt a vállalatoknak kell kifizetni, adózatlan nyereségük terhére. Három építőipari vállalatnál jártunk, hogy a táppénzes helyzetről, s e rendelet hatásáról érdeklődjünk. A 31-es Állami Építőipari Vállalatnál *Borbély Örsné* gazdasági igazgatóhelyettes és *Száraz Gábor* bérosztályvezető, a 23-as ÁÉV-nál *Galcsó Rezső* gazdasági igazgatóhelyettes, a Budai Tégla- és Cserépipari Vállalatnál pedig *Végh András* gazdasági igazgatóhelyettes volt a beszélgető partnerünk.

Mi indokolta, hogy éppen az építőiparba látogassunk el?

Részint az ágazat krónikus munkaerőhiánya és a telepített iparokénál lazább munkafegyelme, részint mert az építőmunkások jó része *kétlaki*. A nagy többség ingázó, vidékről jár dolgozni, s háztáji gazdálkodást is folytat. Sokéves tapasztalat: a mezőgazdasági csúcsidőszakok, a betakarítás napjaiban *ugrásszerűen növekszik* a betegállományban levők száma.

A 31-eseknél nem kerteltek:

— Fizikai dolgozóink *hetven százaléka jár be* a falvakból. A szabadságot *nem adhatjuk ki* egy időben mindenkinek, ütemezzük, de tudjuk: ha valakinek a termést be kell takarítania, *semmilyen szankcióval nem vagyunk képesek meggátolni*... Az SZTK-ellenőrök évente átlagosan *húsz olyan esetet jelentenek*, amikor a betegállományban levő dolgozónkat *nem találták otthon*. Az szb társadalombiztosítási tanácsa ilyen esetekben táppénzelvonást javasol, az esetet kivizsgálják, a betegállományban levők védekeznek..., végül mintegy *öt emberre* sikerül rábizonyítani, hogy táppénzcsaló, s hogy *igazolatlanul* mulasztott.

A 31-es ÁÉV idei kollektív szerződése szerint, aki egy évben két napot mulaszt *igazolatlanul*, az a nyereségének csupán felét kaphatja meg, a három- vagy több napos igazolatlan mulasztás teljes nyereségelvonással jár. Tavaly valamivel engedékenyebbek voltak: öt igazolatlan távollét után következett a nyereségelvonás; tíz dolgozójukat *kizárták* a részesedésből, harmincan pedig csökkentett összeget kaptak. Ide kívánkozik: nem volt rossz az 1976-os nyereségük, 100 forint keresetre 6,40-et fizettek, ám ha az otthoni, mezőgazdasági munkát elhanyagolnák, az abból származó veszteség a nyereségrészesedés sokszorosa lehetne.

Sok a lógós

A Budai Tégla- és Cserépipari Vállalatnál még *kedvezőtlenebb a helyzet:* a nyereségrészesedés oly alacsony, hogy jószerével *semmilyen vonzó hatása nincs*. S bár sok a lógós, az igazolatlanul távolmaradó, emiatt még *senkit nem bocsátottak el:*

— A létszámunk állandóan *csökken*, s csak a munkaközvetítők által küldött embereket vehetjük fel. Sajnos, keveset irányítanak hozzánk, és semmiképp sem a számításba jöhető munkavállalók javát. Pedig, elsősorban a korszerű új gyárainkban, nagy szükség lenne jól képzett szakemberekre. Nekik megfelelő fizetést tudunk adni... Központosított bértömeg-szabályozási rendszerben dolgozunk, és *a bérszínvonal kötöttsége miatt sem bocsátjuk el a notórius lógókat.*

S mégis: az országos helyzetképre — a táppénzes napok számának kismérvű csökkenésére —, e három építőipari vállalat adatai is rímelnek. A mintegy 4100 embert foglalkoztató 31-eseknél 1975-ben 65 ezer munkanap esett ki betegség miatt, 1976-ban 64 700; a táppénzre kifizetett összeg viszont 6,4 millió forintról 6,9 millióra emelkedett. A tégla- és cserépipari vállalatnál 1975-ben 39 344, tavaly 31 849 táppénzes napot tartottak nyilván, a táppénz összege pedig 1975-ben 2,9, 1976-ban csak 2,5 millió forint volt.

Mi a helyzet a három napnál rövidebb megbetegedésekkel? A vállalatok vezetői elmondták: a rendelet megjelenését követően *számot vetettek* annak várható hatásaival. A korábbi adatok arra utaltak, hogy legfeljebb *0,8—1 nappal* csökken az éves nyereségük. (A 23-asoknál 128 ezer, a 31-eseknél 235 ezer, a téglaipariaknál 101 ezer forintot fizettek tavaly az 1—3 napos megbetegedésekre.) Egybehangzó vélemény: *ha megszerveznék a betegek — a munkából az első napon még nem tudva, hogy milyen indokkal távolmaradók — ellenőrzését, ez lényegesen többe kerülne*... A vidéken lakók felkeresése olykor egész napot is igényel, s a betéglátogatóknak — jogi okokból — *párosan kellene útrakelniük.*

Orvosok együttműködése...

Am az adatok e téren sem térnek el az országostól: csökkent a rövid megbetegedések száma. A 31-eseknél tavalyelőtt 2800, 1976-ban 2520, az idén az év első négy hónapjában 553 munkanap esett ki ily módon, s a kifizetett táppénz összege 272 ezer, 235 ezer, illetve 56 ezer forint volt. A 23-asoknál 1975 negyedik negyedévében havonta átlagosan 11 900, 1976 első negyedében 11 100, 1977 első negyedében pedig 8570 forintot fizettek 1—3 napos megbetegedések után. A tégla- és cserépipari vállalatnak két éve 1889, tavaly 1226, az idén április végéig 395 „rövid lejáratú" betege volt, a kifizetett táppénz *197 ezer, 101 ezer*, s most *31 ezer* forint volt...

Messzemenő következtetések levonására e rövid idő még nem alkalmas ugyan, de úgy tűnik: a dolgozók többsége *megértette* a táppénzes fegyelem javításának fontosságát (a 31-es ÁÉV-nál, ahol a tavalyi első négy hónaphoz képest 20 százalékkal csökkent az 1—3 napos megbetegedések száma, úgy vélik: hasznos volt, hogy a termelési tanácskozásokon és más fórumokon is tudatosították az új rendelet hatását a nyereségre).

Természetesen nagy jelentősége van az orvosok szigorának — a gyógyszerrendelet mindenütt csökkentette leterheltségüket, több idő jut egy-egy panaszos vizsgálatára, a betegség megállapítására. Ám még jobb lehet az eredmény, ha gyakoribbá, szorosabbá válik a vállalatok és az egészségügyi szervek, a körzeti orvosok *együttműködése.*

Földes Tamás

Közös Piac—Latin-Amerika

Óvatos puhatolózás

Hosszúnak ígérkező megbeszélések kezdődtek nemrégiben a dél-amerikai országok és a Közös Piac között a gazdasági kapcsolatok kiszélesítéséről és az együttműködés módozatainak kimunkálásáról. Érdekes módon az amerikai kontinens déli részére mind ez ideig nem sikerült kiterjeszteni a Kilenceknek expanzív külgazdasági politikájukat, sőt a latin-amerikai országok az utóbbi években egyenesen a Közös Piac árulásáról beszélnek, ha nyugat-európai gazdasági kapcsolataikat jellemzik.

A dél-amerikai térség országai közül a Kilencek a 70-es évek elején csak Argentínával, Brazíliával és Uruguayjal kötöttek kereskedelmi megállapodást, ami azonban csupán a legnagyobb kedvezmény elvének alkalmazását foglalta magába. Pedig a la-

tin-amerikai államok nem ellenezték volna a nyugat-európai monopóliumok térhódítását, hiszen ezzel is csökkenthették volna gazdasági függőségüket az USA-tól. Hogy a Közös Piacnak mind a mai napig nem sikerült szorosabb gazdasági kapcsolatokat kialakítani a több mint húsz latin-amerikai országgal, annak az az oka, hogy a Kilencek a nyersanyagokért és az új értékesítési lehetőségekért tulajdonképpen *alig igértek valamit cserébe a térség fejlődő államainak.*

Az USA szerepe

Az igazi „árulás" azonban 1975-ben következett be. Negyvennyolc afrikai, karib-tengeri és csendes-óceáni állammal olyan megállapodást kötöttek a Kilencek — ez *lomei konvenció* néven vált ismertté —, amelynek értelmében ezek az országok különböző *kedvezményekben részesülnek* a Közös Piactól.

Ma már a világnak több mint 60 országát fűzi valamiféle kedvezményes gazdasági megállapodás az Európai Gazdasági Közösséghez, a dél-amerikai államok gyakorlatilag azonban *kívül esnek a „közös piaci körön"*.

Latin-Amerika gazdasági fejlődése összességében *kedvező volt tavaly*. (Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a kontinens országai között vannak viszonylag gazdagok — Venezuela, Brazília — is, a többség azonban gondokkal küszködő tipikus fejlődő ország.) A gazdasági növekedés átlagos üteme 1976-ban 5 százalék volt, a kivitelt 14 százalékkal sikerült növelni. A térség országainak együttes kereskedelmi deficitje tavaly 13,5 milliárd dollár volt, mintegy 3 milliárd dollárral kevesebb az előző évinél. A csökkenő mérlegdeficit lehetővé tette a külföldi hitelek *korábbinál nagyobb mérvű felvételét*, így az adósságok is növekedtek. Valamelyest sikerült megfékezni az inflációt, de a „kontinens átlag" még mindig *60 százalékon felül van*. (Az inflációs ráta tekintetében is igen nagy a szóródás. Bolíviában 5, Brazíliában 42, Peruban 30, Chilében 212, Argentínában pedig 443 százalékos volt a pénzromlás.) A termelés bővülése tavaly elérte a 10 százalékot.

A viszonylag kedvező gazdasági mutatók ellenére Dél-Amerika fejlődése meglehetősen *egyoldalú*, korszerű ipar csak elvétve található, még mindig a mezőgazdaság, az állattenyésztés és a nyersanyagok kitermelése dominál. Az országok egymás közötti kereskedelme csekély, a gazdasági életben *változatlanul az Egyesült Államoké a meghatározó szerep* a legtöbb latin-amerikai államban.

A szocialista országokkal kialakuló új típusú együttműködés, valamint a KGST-tagállamok kölcsön- és hitelnyújtási tevékenysége (alacsony kamatok mellett) *nagymértékben hozzájárul a gazdasági függetlenség kivívásához és a korszerű gazdaságszerkezet kialakításához.*

Egyenlőtlen kapcsolatok

Jelenleg Dél-Amerika külkereskedelmi forgalmának egyötöde bonyolódik le a Közös Piaccal, mintegy 17 milliárd dollár értékben. (Tavaly a latin-amerikai deficit 1,2 milliárd dollár volt a Közös Piac irányába.) A Kilencek diszkriminatív mezőgazdasági politikája évről évre erősebben sújtja a kontinens mezőgazdasági exportját, ezért a dél-amerikai országok egyre *erőteljesebben támadják Brüsszel kereskedelempolitikáját*. Latin-Amerika országai a saját bőrükön tapasztalták és tapasztalják *az egyenlőtlen gazdasági kapcsolatok hátrányait*, a gazdasági szerkezetre gyakorolt konzerváló hatást, s nem utolsósorban a hatalmas profitok kiszivattyúzása következtében meglevő szegénységet. A Közös Piac most keresi a „modus vivendit" Dél-Amerikával, s igyekszik az ott kialakult hátrányos helyzetén valamelyest *változtatni*. Egyelőre azonban még körvonalaiban sem látszik egy közös piaci—dél-amerikai gazdasági megállapodás, annyi azonban már most bizonyos, hogy a „nyitás Latin-Amerika felé" a korábbinál *nagyobb rugalmasságot és engedékenységet* követel a Kilencektől.

Gonda György—Lőrincze Péter

Együtt a gyárakkal

Piackutatás a Medimpexnél

Öt kontinens több mint 70 országába szállítja a magyar gyógyszeripar termékeit a Medimpex külkereskedelmi vállalat. A világ exportőreinek ranglistáján *a hetedik-nyolcadik*, az egy főre jutó kivitelben pedig — a svájciak után — *a második helyen áll* hazánk. A sikeres eladások egyik feltétele: a piackutatók jól szervezett és tervezett munkája. Erről kérdeztük *dr. Gyulai Pétert*, a Medimpex közgazdasági főosztályának helyettes vezetőjét, a vállalat piackutató munkájának közvetlen irányítóját.

— Az üzletkötések előkészítésében *kettős* a feladatunk. Az egyik kézenfekvő: áruinkhoz keresünk piacot, vevőt. Tevékenységünk továbbá az érkező információk feldolgozása és ennek alapján a világpiaci helyzetnek megfelelő vállalati, úgynevezett *centralizált ár képzése*. Tanulmányokat is készítünk, amelyek *segítik* a vállalati döntéseket.

— A mindennapok munkájában legfontosabb az információk egybegyűjtése. Keressük az adatforrásokat, másrészt az áruosztályok *minden lényeges eseményről, jelenségről tájékoztatnak bennünket* — másolatot küldenek az üzleti élettel kapcsolatos anyagiakról. Ezekből beszámolót állítunk össze, amely kéthetenként a vezetés elé kerül. Ennek alapján döntés születik a rövid távú vállalati piacpolitikáról, s ez a kiindulópont az üzletkötők munkájához: valamennyien *megkapják* a centralizált ár dokumentációját. Természetesen *ez nem azt jelenti, hogy előírjuk az árakat, hanem javasoljuk, hogy csökkenjenek, maradjanak vagy éppen emelkedjenek-e az árak*. A mértéket az üzletkötőknek kell megítélniük.

— Áttekintő tanulmányaink értékelik a cikkeket, cikkcsoportokat, országokat. Készítésüknél szorosan együttműködünk a gyógyszergyárak piackutató osztályaival. A gyáraktól megkapjuk a termelési, műszaki és orvostudományi információkat, mi pedig a piaci és a kereskedelmi helyzetről tájékoztatjuk a gyárainkat.

— Ami az országokról szóló tanulmányokat illeti, ezekhez ismernünk kell a gyógyszeripari termelést, a piac szerkezetét, felépítését és az elosztóhálózatot. A politikai, gazdasági helyzet felmérése sem közömbös. Jó néhány különleges tényezőt kell figyelembe vennünk, például az ország szabadalmi, gyógyszerbejegyzési és forgalmazási rendelkezéseit.

E. Zs.

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

A KGST és Mexikó együttműködése

A Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa és a Mexikói Egyesült Államok együttműködési vegyes bizottságának tudományos-műszaki munkacsoportja Moszkvában megtartotta *első ülését*. Ezen megvitatták a KGST-tagországok és Mexikó közötti tudományos-műszaki együttműködés kérdéseit.

Drágul a cukor Itáliában

Az olasz kormány árbizottsága hozzájárult a cukor árának emeléséhez. Az intézkedés értelmében a cukor kilogrammonkénti ára 55 lírával *emelkedik*, és 615 líra lesz.

Angol kőolajhelyzet

Az angol kormány által nyilvánosságra hozott adatok szerint Nagy-Britannia az április 30-án véget ért három hónapban 390 millió font sterlinggel *kevesebb* értékű kőolajat importált, ugyanakkor *nőtt* az északi-tengeri kőolajkitermelés.

Dohányrekordok

Két francia tudós Párizsban megjelent könyve szerint az egy főre jutó dohányfogyasztás tekintetében világviszonylatban *Kanada áll az első helyen*, évi 9,8 kilogrammal, sorrendben utána az USA (9,4 kilogramm). Hollandia (8,9 kilogramm), Izland (8,5), és Dánia (8,1) következik

Kínai légi járatok

A kínai állami légi közlekedési vállalat *afrikai repülőjárat* indítását tervezi; az elmúlt héten tárgyalások folytak az Addisz-Abebában történő leszállás engedélyezéséről. Befejeződtek a pakisztáni Karachiban való leszállásról szóló megbeszélések is.

Shakespeare-nél Varsóban

A lengyel színházat jónak tartani — ez nálunk ma már szinte általánosan kötelező, nemcsak szakmai körökben. A kissé felületesen lelkendező tudósítások légiója Varsóból például afféle színházi Paradicsomot csinált, ahol az érdeklődő turista bármelyik előadásra ül is be, hatalmába ejti a színház garantált varázslata.

A túlságosan nagyvonalú, *általában* osztogatott elismerésnek azonban esetleg még a címzett sem örül egyértelműen. A lengyel színház ugyanis valóban felettébb *érdekes*, de többszöri kintjártam és beszélgetéseim alapján mondhatom, hogy az ottani színházi közélet már túljutott bizonyos fogalmak misztifikálásán. Nem hiszik, hogy egy művészeti ág helyzetét egy-két jelzővel be lehet határolni — ezért nem tekintik feltétlenül bóknak azt a megállapítást sem, hogy *a lengyel színház jó* — s a kritika éppenhogy megkísérli felderíteni az érdekesség tartományának vélt vagy valós értékeit.

Mert egyáltalán nem biztos, hogy a meglepő dolgok egyszersmind felfedezések is. Még akkor sem, ha a hely, a körülmények és az ötlet egyaránt szokatlan. A varsói óváros Öreg Lőportornyában, a Stara Prochowniában 1976 márciusa óta játszanak egy *Vízkereszt* előadást; havonta egyszer-kétszer, mert a magyar filmekből is ismert, kiváló színész, *Wojciech Siemion* művészeti vezetésével dolgozó színháznak — állandó társulata nem lévén — igen nehéz egyeztetnie produkciónként külön toborzott közreműködőit. Nos, a *Shakespeare*-vígjáték itt, a Lőportoronyban este tízkor kezdődik, és valamennyi szerepét nők játsszák. Az érdeklődés óriási, jegyet kapni bűvészet.

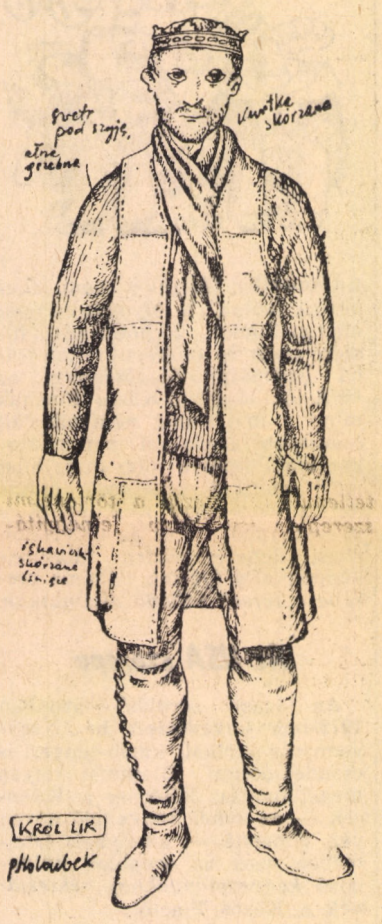
Ülök a toronyban, mely egyébként nem más, mint egy tömzsi sarokház, még nem kezdődött meg a játék, figyelem a közönséget. Szemben velem széksorok: két nézőtérszelet között, egy szabadon hagyott keskeny sávon — talán háromszor öt méteres lehet — folyik majd az előadás, tehát most is, s mindvégig jól látja magát a publikum. Minden korosztály képviseltetik, az arcokon fokozott várakozás látszik. Némelyek feltehetően valamelyes pikantériára számítanak, mások, tudákosabb hajlamúak, talán azt fontolgatják, hogy az egykor valóban csak férfiakból álló színtársulatok ellenmintájára most, ez a csupanő-előadás esetleg színháztörténeti paródia lesz. És bizonnyal akadnak, akiket mindezeken túl az izgat, hogy a darab lehetséges értelmezéseit hogyan szolgálja ki ez a tetszetős ötlet.

A keményen meghúzott, szünettel együtt röpkén kétórás előadás számos erénye ellenére is, csak mintegy első harminc percében hat a reveláció erejével. Ennyi ideig tart, amíg megszokjuk, hogy férfineveken szólítják egymást a nők. S hogy ne legyünk túlságosan rosszmájúak, ennyi ideig még mulatságot találunk abban is, hogy Orsino herceg csakugyan olyan, mint egy hisztériás szépasszony, hogy Böffen Tóbiásban akad valami nemek feletti tohonyaság, Keszeg András, ha akarom, szálkás vénlányhoz hasonlít és Malvolio nemkülönben emlékeztet egy aggszűzre. De aztán, mire figyeljünk aztán? Az est második felében már végképp nem több a lőportoronybeli Vízkereszt egy önmagában kedves, játékos ötlet elnyújtásánál, amelynek nincs köze a darab mélyebb rétegeihez, s igazában a jellemeket is sematizálja. (Teszem azt, a Szentendrei Teátrum *Iglódi István* rendezte Vízkeresztje 1973-ban Illyriát sokkalta kézzelfoghatóbb, megismerhetőbb világnak mutatta.)

Ezt a nőiesített Shakespeare-produkciót tehát nem nevezném jó színháznak, *bár kétségkívül érdekes*, s akadnak figyelemre méltó megoldásai. Mindenképpen az például a Sebastian—Viola ikerpár „összevonása". A szellemes jelenetszervezés lehetővé teszi, hogy az egyazon színésznő által alakított két testvérnek soha nem kell szembetalálkoznia egymással. És nyilvánvalóan haszna még a vállalkozásnak az is, hogy a különböző színházakhoz tartozó művészek, köztük olyan kiválóságok, mint *Ryszarda Hanin*, *Hanna Skarzanka*, *Irena Kwiatkowska*, végre közös csapatban játszhatnak. Ezt a közönség is, ők is láthatóan élvezik.

Shakespeare-t hirdet a Drámai Színház is, a *Lear királyt*. *Jerzy Jarocki* rendezte, a címszerepben *Gustaw Holoubek*; két nagy név a lengyel színházban.

Jarocki ezúttal plagizált saját magától. Három évvel ezelőtt Krakkóban láttam *A pernek*, *Franz Kafka* regényének adaptációját, amelyhez fekete szövettel húzatta be a cirádás színházbelső falait, jóval innen a proszcénium vonalán is. Most ismét ez a kép fogad, csak a hatás erőteljesebb, mert a *Dramatyczny* színpadtere és nyílása jóval nagyobb a krakkói *Stary Teatrénál*.

Jelmezterv a Lear király előadásához

Minden fekete. Díszlet, bútor, berendezés nincs: játékteret látunk, hatalmas sötét dobozt, mélyéből átlósan előre fut két fekete híd. Vannak tehát szintek a szereplők közös terében, de egyik sem kap több fényt a másiknál. Középen barnás földkupac. Nem lép rá senki, majd csak Lear, közvetlenül halála előtt, hogy belétemesse Cordéliát.

Harsonaszó, kürtrivalgás. A hidakon át benépesül a tér; Lear leányai, a fejedelmek, az udvartartás valamennyi tagja szertartásosan lépdel, felvonulnak, mint egy ünnepélyen az előre kijelölt helyekre. Ruháik rendkívül egyszerűek. Semmi ősidőkre utaló, vagy éppen kortalanító stilizálás. A hazai folklór egyszerű viseletei a főrangúakon, parasztgúnyák a szolgákon. Csúcsos orrú csizmák, bocskorok. Hordotthasznált viseletek. Goneril, Regan és Cordélia vállán palást. De míg Cordélián szerény, testvérein feltűnően pompázatos. Csak az érkező Learé tesz túl az övéken: súlyos aranybrokát.

A hatalomátadás úgy zajlik, mintha sokszor és alaposan begyakorolták volna. Cordélia viselkedése ezt az olajozott masinériát akasztja meg. Nem annyira apai érzelmeiben sérti Leart — inkább azzal bőszíti fel, hogy szembeszáll a rítussal. Hogy megkérdőjelez egy forgatókönyvet. Lear ezt nem szokta meg. Ezért ragadtatja magát meggondolatlan szavakra, elhatározásra, ezért emel szót hiába Cordélia védelmében a hű Kent. Regan és Goneril engedelmes-gépies szeretetnyilvánításának ezért van nagyobb hitele Lear előtt: ők tartják magukat a fegyelemhez.

Mindemellett Cordélia egyáltalán nem amolyan lázadó típus. Szóke, szelíd, kék szemű — bizony, nagy meglepetés egy apának, ha leggyámoltalanabbnak hitt gyermeke egyszer csak felnőttként nyilatkozik meg. Holoubek Learje leveti magáról az aranypalástot, alatta puritán, természetközelben élő ember egyszerű ruhája, olyané, aki mindent alárendel a célszerűségnek. Bőszülten távozik, nyomában nemsokára Regan és Goneril. Kilépnek köpenyeikből, és ők is otthagyják a földön. Az üres színpadon néhány pillanatig három levedlett díszruhát látunk. *Most* kezdődik a dráma.

A rövidítés nélkül, három részben játszott előadás részleteinek aprólékos felidézése ehelyütt lehetetlen. Próbáljunk a fővonalakra figyelni. Szembetűnik, hogy Jarocki felfogásában az Edmund—Edgár—Gloster hármas — mintha még Lear történetének a rovására is — fokozott hangsúlyt nyer. Az ő jeleneteiket majdhogynem észrevétlenül, de mégiscsak jobban előtérbe hozza, képileg szuggesztívebben, emlékezetbe maróbban fogalmazza meg. Erre Gloster beállítása ad magyarázatot. Jovális, ép erkölcsi érzékű ember, aki látja bár a Cordéliával esett méltánytalanságot, s nem helyesli Lear elhamarkodott döntését, mégis ugyanolyan felelőtlenül bánik saját fiával, Edgárral.

Vagyis minden jószándéka ellenére sem képes a maga körül látottakból levonni a tanulságokat. Csak a megélt, személyes tragédia döbbenti rá a világ természetére, noha elméleti éleslátással már korábban így beszélt: *„...a szeretet meghűl, a barátság megbukik, testvérek összecsapnak, ...s a viszony felbomlik apa és fiú között."*

Jarockinál Lear és Gloster közös alapélménye az a felismerés, hogy rosszul sáfárkodtak a bizalommal, amikor azt mindig annak a gyermeküknek adták, aki látszatra engedelmesebb volt a másiknál. *Az emberi értékek fel nem ismerésének tragédiája* ez az előadás. Cordélia, Edgar — és Kent is! — áldozatul esnek, mert egyenes viselkedésük gyanúra adott okot. Velük szemben mindenki elhamarkodottan, meggondolatlanul cselekszik, hiszen a gyanú bizalmatlanságot szül. Táptalaján pedig felnő a gátlástalan aljasság: Edmund.

A vég egyáltalán nem felemelő. Edgar keserves, visszataszító egymásgyilkolásban bírja le Edmundot, s undorral dobja el fegyverét; Alban tehetetlenül asszisztál a halálsorozathoz. Győz az igazság, persze, végül mindig győz, mondja Jarocki, de milyen áron? Nézzétek Leart, aki már ahhoz is gyenge, hogy földdel borítsa be Cordélia élettelen testét.

Ez a kíméletlen színház iszonyatosan felkavarja nézőjét. Jarocki a műsorfüzetben hivatkozik Brook nálunk is járt Lear-előadására, s rendezésében is fellelhető ennek hatása. Nem a megoldásokban, nem az eszközökben. Abban a következetességben, amellyel elutasítja az embergyilkos világot. S tudja, hogy a Leart, Shakespeare legkeserűbb tragédiáját csak irgalmatlan felháborodással lehet megelevenítení.

MÉSZÁROS TAMÁS

A veszprémi találkozó

A tévések elmentek...

HA IGAZSÁGTALAN LENNÉK a VII. veszprémi tévétalálkozó szervezőivel szemben, akkor az összesen mintegy húszórányi versenyprogram, a versenyen kívüli vetítések, ősbemutatók és közönségtalálkozók elcsigázott résztvevőinek azt ajánlanám, hogy a „kutyaharapást a szőrével" módosított elve alapján egy másfél órás, jó mozifilmmel pihenjék ki fáradalmaikat. Az 1976-ban készült hazai televíziós produkciók szemléje ugyanis — bár mintegy háromszáz adásnap műsorából készült a válogatás — meglehetősen változó színvonalúnak, helyenként kifejezetten vontatottnak bizonyult. Néha az volt a néző érzése, mintha a találkozó színhelyén, a veszprémi művelődési központban felállított tévékészülékek ugyanazt a monstre, soha véget nem érő produkciót sugároznák volna: hol prózában, hol zenével, előbb színesben, majd fekete-fehérben folytatva. *Ez a műsor* éppen olyan volt, mint amilyenhez esténként hozzászoktunk a képernyőn: egyszerre tartalmazott jó ötleteket és lapos közhelyeket, szürke „gegeket" a képszerűséget romboló, hosszadalmas párbeszédeket.

Mégis azt hiszem, hogy a találkozó nem-televíziós résztvevői Veszprém után sem pártolnak át egyértelműen a filmek világához: éppen ellenkezőleg, a szemle csak *fokozta napjaink leghatásosabb tömegközlési eszköze, a televízió iránti érdeklődést.* S ez a szervezésen, a szakmai és közönségtalálkozókon s a szervezhetetlen — ám annál hatásosabb — folyosói véleménycseréken és találkozásokon túl, elsősorban *Dömölky János* érdeme, *Miért, avagy A tévések elmentek* című alkotásával megérdemelten nyerte el a „nagyzsüri" fődíját éppúgy, mint a tévékritikusok különdíját. A napjaink valóságát bemutató, ragyogóan szerkesztett film *vérbeli televíziós produkció.* Dömölky nem tévesztette össze a képernyőt sem valamiféle lekicsinyített mozivászonnal, sem egy módosított színpaddal: eredeti dokumentumok alapján forgatott filmjét imponáló természeteséggel és szakmai biztonsággal adaptálta televízióra. A dokumentumdráma művészi hitelességgel hatott: a fiatal munkásnő hétköznapinak tűnő kálváriáját érzékletesen, ám mindenféle túlzástól mentesen mutatta be. Talán nem szakmai elfogultság kiemelni, hogy — természetesen televíziós nyelven — egy nagyszerű *újságírói* teljesítmény találkozott itt a *rendező* művészi tehetségével: s ez az „újságíró" is Dömölky János volt. Példamutató az is, hogy a képernyő ügyeletes színészsztárjait és a „felfedezett" amatőröket egyaránt mellőzve, televízióból kevésbé ismert, ám *kiváló színészekkel* játszatta el a szerepeket.

MEGÉRDEMELTEN KAPOTT díjat az *Egy értekezlet jegyzőkönyve* televíziós változatáért *Zsurzs Éva* is. *Alekszandr I. Gelman* drámáját — a filmváltozat hazai bemutatását és a színházi előadást megelőzve — először a televízió ismertette meg a magyar nézőkkel. Egy évvel később, a film és színdarab után sem kell szégyenkezniük a tévéváltozat alkotóinak: *jól ismerték fel a dráma alapvető mondanivalóját* éppúgy, mint *a szükségszerű* műfaji különbözőségeket. Igaz, Zsurzs Éva munkája nyomán az alapkonfliktust, az építőipar s általában a gazdasági élet és a munkaerkölcs problémáit meglehetősen „hazainak" éreztük: ez azonban csak növelte a produkció értékét.

A TAVALYI ALKOTÁSOK versenyszerű vetítése mellett három új mű ősbemutatójára is sor került a találkozó keretében. *Horváth Tibor A 78-as autóbusz útvonala kis kitérővel* című filmjét a balatonfűzfői Nitrokémia Vegyiművekben, *Nemere László Segítsetek! Segítsetek!* című alkotását a Veszprémi Állami Gazdaságban, *Dömölky János Témák* című munkáját a Bakony Művekben mutatták be. A versenyprogrammal való időbeni átfedés miatt csak az első két film bemutatóján vehettem részt. Előzetes kritikát mondani — különösen, hogy még e filmek adásidejét sem tűzték ki — korai lenne: annyi — sajnos — valószínűnek látszik, hogy egyikük sem szerepel majd a jövő évi veszprémi sikerek között. A közönségtalálkozók mégis tanulságosnak bizonyultak: a nehezen induló, majd nekilendülő vitákból kiderült — hogy a közönség megértette a két film rokonszenves szándékát — *a hétköznapi valóság* mindenkihez szóló bemutatását —, s ráérzett a művészi feldolgozás fogyatékosságaira is. *A televízió művészeinek* — szemben a filmesekkel és a színházi alkotókkal — *ritkán van alkalmuk a közönséggel találkozni:* így e beszélgetések nagyszerű alkalmat teremtettek a nézők igényeinek megismerésére. S gyorsan tegyük hozzá: Balatonfűzfőn és Veszprémben is bebizonyosodott, hogy ezek az igények már sokkal magasabbak, mint valaha voltak. Jó néhány alapvető dramaturgiai és rendezői ellentmondásra tapintottak rá a nézők: akaratlanul is kifejezve, hogy a „megtörtént, megtörténhetett volna" valósága művészi hitelesség nélkül vajmi keveset ér egy televíziós filmben.

A hatnapos találkozó egyik legérdekesebb beszélgetésére *Hermann István* egyetemi tanár *A televíziós drámai műfajok eredményei és problémái* című előadása nyomán került sor. Hermann István nagy tetszéssel fogadott vitaindítója alapos elemzéssel, ugyanakkor könnyed eleganciával tárta fel a televíziójáték művészi kérdéseit, a műfaj formai és tartalmi lehetőségeit. A pergő vitában egymás után szólaltak fel az írók, a kritikusok és a tévések; „magánnézőként" *Tóth Dezső* kulturális miniszterhelyettes is. Kevés a valóban szórakoztató, szatirikus hangvételű alkotás; rossz az írók és a televízió kapcsolata; sok az unalmas, képszerűtlen, papírízű produkció; aránytalan különbségek vannak az író és rendező megbecsülése között — ezek voltak a leggyakrabban elhangzó, vitát kiváltó vélemények. A szakmai beszélgetést irányító Hermann István mellett a televízió művészeti vezetői is hozzászóltak a vitához: nem titkolva, hogy az eddigi eredményeknél sokkal jobbra törekednek.

A TÉVÉTALÁLKOZÓ egyik leghasznosabb részét alighanem az alkotók és a kritikusok kötetlen beszélgetései jelentették. A tévékritikus — akárcsak a legtöbb néző — vajmi keveset ért a televízió belső titkaihoz: így minden alkalommal van mit tanulnia. (Érdemes lenne elgondolkodni a televízióban: nincs-e mód a tévé iránt érdeklődő újságírók, kritikusok bármilyen „gyorstalpaló" jellegű bevezetésére e titkokba? Sok kínos félreértést lehetne elkerülni, ha legalább *az alapvető* technikai fogalmakat ismerhetnénk.)

A tévések — akárcsak ama filmbeli gyárból — hat nap után Veszprémből is elmentek. Leszerelték a színes vevőkészülékeket a művelődési központ színpadáról és nézőteréről, visszatértek az autóbuszok és a stábkocsik a Szabadság térre és a különböző forgatások helyszínére, becsukták a találkozó jól működő információs szolgálatát. Ám a fesztivál — közel hárommillió vevőkészülék képernyőjén — tovább folytatódik: nap mint nap szembesítve az ország közvéleményét a televíziósok kudarcaival és sikereivel.

Hegyi Gyula

Az aggályokat legyőzni

Közös vállalat alapítása a módosítás után – Jó lehetőségek

Mint arról lapunkban már beszámoltunk, a pénzügyminiszter módosította a külföldi részvétellel működő gazdasági társulásokról szóló korábbi rendeletet. *Dr. Toldi Ósz Ivánnal*, az Intercooperation gazdasági igazgatójával arról beszélgettünk, hogy *miképpen fogadták* meglevő, vagy leendő külföldi partnereink az új módosításokat, az előnyösebb együttműködési lehetőségeket, s *milyen gondok vetődtek fel* a külföldi cégekkel alapítandó közös vállalatokkal kapcsolatban, mely területeken látnánk szívesen új, közös vállalatok alapítását.

Elhárult akadályok

A tőkés partnerekkel való közös vállalatalapításban csak *szerény eredményekről* számolhatunk be. 1972 óta, a most módosított, illetve kiegészített eredeti pénzügyminiszteri rendelet megjelenését követően *mindössze három* közös vállalat alakult.

— *Vállalataink miért nem aknázták ki jobban az ilyen együttműködés nyújtotta előnyöket?*

— Kétségkívül nehézséget okozott az, hogy eddig Magyarországon csak nagyon bonyolult, jogi formában lehetett, termelést elősegítő, közös vállalatot alapítani. A nemrég megjelent módosítás a túl komplikált feltételeket oldotta fel azzal, hogy lehetővé tette olyan közös termelő vállalat alapítását, amelynek termelési eszközei is vannak, és amely termelhet is, és amely vállalatnak az alkalmazottai — beleértve a bel- és a külföldi alkalmazottakat —, a termelést irányíthatják is. Ezzel *elhárultak* az alapítás, külföldi partnereink által a leggyakrabban hangoztatott jogi akadályai.

— Elmondhatom — hangsúlyozta a gazdasági igazgató —, hogy külföldi partnereink *így értelmezik* a módosítást. Mind újságcikkekben, mind a magyarországi közös vállalatok lehetőségeivel foglalkozó külföldi rendezvényeken, és végül személyes beszélgetések alkalmával is elsősorban a közös vállalatok alapításában való *érdekeltségünket* érzékelik. Így írt erről a külföldi szaksajtó, és erről győződtem meg Duisburgban és Brémában, az ottani kamarák szervezésében megrendezett gazdasági napokon is.

Általános kereskedelmi kérdésekkel foglalkozó előadásainkat követően — a módosítás megjelenése óta —, ismét a legtöbb kérdést *a közös vállalatok jogi és gazdasági lehetőségeivel kapcsolatban teszik fel.* Nem győzzük hangoztatni, hogy a jogi lehetőségek és biztosítékok *megvannak: várjuk gazdasági és üzleti szempontból megalapozott javaslataikat.* Nem titkolt törekvésünk, hogy nagyobb jelentőségű, *egy-egy népgazdasági ágazatra, vagy alágazatra kihatő nagyságrendű, termelő közös vállalatot is alapítsunk külföldi partnereinkkel.*

Előnyök itt és ott

— *Ehhez, persze, még elég sok akadályt kell legyőzni...*

— Igen. A módosítások után is maradtak olyan problémák, amelyeket meg kell oldani, vagy át kell hidalni. De ezek már nem jogi, inkább *gazdasági* jellegűek. Ilyenek például a bérezési kérdések. Hogyan honoráljuk a közös vállalatnál dolgozó magyar, és részben külföldi munkavállalókat? Bonyolítja az együttműködést a magyar és a partnerországok árrendszere közötti különbség, és az is, hogy sokszor jogosan, de sokszor túlzottan idegenkedünk a közös kockázatvállalástól. Le kell győznünk külföldi partnereink aggályait, mely szerint a közös vállalat nehezen illeszkedhet tervgazdálkodásunkba. Az is bonyolítja dolgunkat, hogy külföldi partnereink meglehetősen *gyengén ismerik* tényleges gazdasági céljainkat, körülményeinket, s emiatt nem mernek kezdeményezően fellépni. Meggyőződésem: nekünk kell felvilágosító munkával *pontosabb képet kialakítani magunkról.*

— *Milyen érdeke fűződik a közös vállalatalapításhoz egy külföldi cégnek?*

— Nálunk sok tekintetben kedvezőbbek a gazdasági körülmények. Tengerentúli partnernek előnyös például, hogy hazánk *közelebb* van a nyugat- és a kelet-európai piacokhoz, sőt az értékesítés megfelelő diverzifikálása esetében *a szocialista piacra is bejuthat.* Az sem lebecsülendő, hogy külföldi partnerünk jobban biztosítottnak láthatja műszaki tudásának megőrzését, ha nem egyszerű licenciaeladás, hanem közös vállalat keretében tudja itt hasznosítani. Végül: *a konjunkturális kockázat megosztható* a közös vállalatban.

— *Mit várunk mi a közös vállalatoktól?*

— Röviden úgy fogalmazhatunk: *műszaki és exportfejlesztést.* Úgy gondoljuk, hogy exportcéljainkat sokkal jobban el tudjuk érni, ha külföldi partnerünket tőkebefektetés révén is érdekeltté tesszük a megfelelő szinten való termelésben és az eredményes értékesítésben. Jobban elősegíthetjük így a KGST-integrációból reánk háruló feladatok megoldását is.

Vegyipar, élelmiszeripar

Befejezésül érdemes megjegyezni, mely területen üdvözölnénk elsősorban közös termelővállalatokat Magyarországon. Tulajdonképpen nem ragaszkodunk egyik különleges területhez sem, de adottságainkat, a termeléshez szükséges nyersanyaghelyzetünket is figyelembe véve, előre sorolandó *a vegyipar és az élelmiszeripar.*

Matkó István

Sok kiadással épült

Vezeték Alaszkából

Három évvel az építkezés megkezdése után *már szállítják* a kőolajat az Alaszka-vezetéken. A 7,7 milliárd dolláros beruházás már az építés időszakában is sok gondot okozott mind technikai, mind pedig gazdasági oldalról az Egyesült Államoknak.

Most, az ünnepélyes avatás után, *további problémákkal* kell megküzdeniük az amerikai energiaügyi szakembereknek. Az 1280 kilométer hosszú távvezeték a hatalmas alaszkai kőolajmezők kincsét szállítja a sarkkörön túli Prudhoe Bayből Valdez fagymentes kikötőjébe. A geológiai kutatások tanúsága szerint Alaszka fagyos földje mintegy 9,6 milliárd barrel jó minőségű kőolajat rejt magában, igen nagy mennyiségű földgázzal együtt. Az USA naponta 19 millió barrel — 1 barrel 159 literrel egyenlő — kőolajat használ fel, s ennek a mennyiségnek csaknem a fele — 9 millió barrel — importból származik.

Megnyílnak a csapok

A tervek szerint az alaszkai olajmezők a jövő év végén már napi 2 millió barrel olajat adnak, ez pedig 3 milliárd dollár *importmegtakarítást* jelenthet az amerikai államháztartásnak. A jelentős mennyiségű alaszkai olajkitermelés ellenére *továbbra is számottevő marad* a „fekete arany" importja, s a gazdaságkutató intézetek előrejelzései szerint lényeges változás a behozatal alakulásában *nem várható* az elkövetkező 15 évben. A kőolajvezeték megépítése — a „fővállalkozó" az Alaska Pipeline Service Co. volt, amelynek fő részvényesei a British Petroleum és az Exxon —, *nem kevés nehézséggel és többletkiadással járt.* A mostoha természeti és éghajlati körülmények, a hegyek és a folyók áthidalása próbára tette az építkezésen részt vevő 22 ezer embert. Veszélybe került több esetben a befejezési határidő betartása is, mivel az 1300 milliméter átmérőjű óriás csövek hegesztési munkálatait, *a nem megfelelő minőség miatt*, csaknem teljes egészében újra el kellett végezni. A tervek szerint Valdezből a kőolajat tankhajók szállítják folyamatosan az USA nyugati partvidékére. Az alaszkai kőolajjal kapcsolatos gondok tulajdonképpen az építkezés befejezése után *itt kezdődnek:* a nyugati partvidék finomítókapacitása ugyanis naponta csak 600—700 ezer barrel. A kaliforniai kőolaj-finomítók ennél nagyobb mennyiség fogadására és feldolgozására *nem képesek.*

Tervek

A legkézenfekvőbb az volna, ha a jelenleg használaton kívüli El Paso vezeték továbbítaná a „fölös" olajat Kaliforniából Texasba, tehát a partvidékről az ország belseje felé. Nem valószínű, hogy ez lesz a megoldás, ugyanis Kalifornia hatóságai, környezetvédelmi okokra való hivatkozással, *élesen ellenzik ezt a tervet.* Egy másik elképzelés szerint a tartályhajók a Panama-csatornán átkelve juttatják majd el a kőolajat az Egyesült Államok keleti partjaira. Ez azonban *igen költséges;* a csatornán nem is tudnak áthaladni a nagy hordképességű tankhajók. Ugyancsak nem rentábilis a dél-amerikai kontinens megkerülése.

Előbb-utóbb elkerülhetetlen lesz olyan kőolajvezeték vagy vezetékek építése az Egyesült Államokban, amely *mindenfajta kerülőút nélkül el tudja majd szállítani a kőolajat* — akár Kanadán keresztül — az ország középső, illetve kelti részeibe. Földgázvezeték megépítése is hamarosan napirendre kerül, hiszen az USA földgázkészleteinek mintegy 10 százaléka *Alaszkában* található.

Az építendő vezetékrendszerrel kapcsolatban jelenleg három elképzelés „fut". Az úgynevezett Sarki-gáz javaslat értelmében a földgázt Prudhoe Baytől Kanadán keresztül az amerikai középnyugatra juttatnák el. Az „Északnyugat-gáz" javaslat szerint a földgázvezeték nyomvonala ugyancsak Alaszkán és Kanadán át vezetne az USA-ba, míg a harmadik elképzelés szerint a földgáz a transzalaszkai olajvezetékkel párhuzamos csőrendszeren jutna el Valdezig és onnan vízi úton továbbítanák.

Amerikai szakértők véleménye szerint nem lesz könnyű vállalkozót találni a földgáztovábbítás bármely módozatának kivitelezésére, mert az alaszkai kőolajvezeték építése annyi gondot okozott hogy a nagy társaságoknak igencsak *kedvét szegte* a hasonló munkálatoktól.

Gonda György—Lőrincze Péter

Olajipari fúzió

A kutatás, fúrás és termelés hatékonyságának növelésére, a felhalmozódott szellemi értékek, technikai eszközök jobb kihasználása érdekében *1978. január 1-vel összevonnak két nagy dunántúli kőolajipari vállalatot,* a *Dunántúli Kőolaj- és Földgáztermelő Vállalatot* és a *Dunántúli Kutató és Feltáró Üzemet.* Az egyesített nagyvállalaton belül a nagy szakmai tapasztalatot még inkább az eddig közös cél, a szénhidrogén-kutatás és -termelés szolgálatába tudják állítani. Jelentősen *kibővül a tevékenységi kör* is. A továbbiakban a dunántúli vállalat irányítja a *Szank* és *Kiskunhalas környéki szénhidrogén-kutatást és -termelést.* A terv szerint a zalai szakemberek által kidolgozott eljárással *már 1978-ban olajat és földgázt termelnek Kiskunhalas* térségében.

Kiállítás Miskolcon

Hetedik alkalommal rendezik meg a *miskolci sportcsarnokban július 22—31. között a helyiipari kiállítást és vásárt,* amelyre eddig már több mint százhúsz részvevő jelentkezett.

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

GATT-textiltanácskozás

Az *Általános Vámtarifa és Kereskedelmi Egyezmény* (GATT) *textilipari bizottságának* rendezésében a jelentősebb textilexportáló és -importáló országok képviselői *Genfben értekezletet kezdtek* az 1974-ben kötött *nemzetközi textilipari megállapodás sorsáról.* (A megállapodás érvénye december 31-én lejár.) A *Közös Piac tagországai* azt az álláspontot képviselik, hogy a megállapodás jelenlegi alakjában *nem hosszabbítható meg,* mivel az elmúlt négy évben a *textiliparban 500 ezer munkahely megszűnt* a főként Ázsiában gyártott *olcsó textilipari gyártmányok importja miatt.* Ha a megállapodás változatlan marad, a Közös Piac országaiban a következő öt évben *további 1,6 millió* textilipari dolgozó vesztené el munkahelyét.

Lengyel szénexport

Szakértők szerint *Lengyelország az Egyesült Államok mellett még hosszú időn át a világ legjelentősebb szénexportőre* marad, különösen fontos szerepet játszva a nyugat-európai piacokon. A becslések szerint *1985-ben Lengyelország 50 millió tonna felesleget termel* majd, amelyből *30 millió tonnát kapnak a KGST-országok,* a Szovjetunió 10 millió tonnát — vagyis a jelenlegi szintet. Az ország szénkészletének nagyságát jelenleg *140 milliárd tonnára* becsülik: ez a mennyiség a jelenleg alkalmazott termelési módszerek mellett *60 évre* elegendő.

Új naperőmű

Motorok és gépturbinák működtetése is lehetséges napenergia felhasználásával. A nemrég épült *müncheni kis naperőmű* — napsütés esetén — *137 lóerő* teljesítményű motort tud üzemben tartani.

Leértékelés Uruguayban

Az *uruguayi központi bank* végrehajtotta a *peso idei tizedik leértékelését.* Az intézkedés értelmében a dollárhoz viszonyított új árfolyam 4,62—4.67 peso. A legutóbbi leértékelést június 14-én hajtották végre.

Nézőpont

Tányér, csésze

Öltönyben nem szoktak strandolni, herendiben kelkáposztát enni.

Ha az illik-nem illik, a szokás és a hagyomány szabályai mögé kukkantunk, igencsak racionális megfontolásokat fedezhetünk fel. Ezen elmélkedtem a minap, az egyik önkiszolgáló étteremben fogyasztva el zónaebédemet. A törött szélű, kopottas tányérokat, poharat, csészét, bizony nem volt könnyű a tálcán egyensúlyoznom. No, nem az étel volt súlyos — hanem a „göngyöleg". Mennyit kell akkor cipelni egy nap annak a törékeny, fiatal nőnek, aki ezt nyolc órán keresztül szedi le az asztalokról? Ebben *nincs semmi racionalitás,* hiszen *éppen ezeknek az edényeknek kellene könnyűnek lenniük.* Igaz, herendi porcelánnal — bár az kisebb fajsúlyú —, ugyancsak bolondság volna kedveskedni mondjuk a sült krumplinak, vagy a főtt kolbásznak.

A minap újfent ezen tűnődtem — lehet, hogy furcsállja az olvasó —, a Kohó és Gépipar Technika Házában megrendezett, értékelemzéssel foglalkozó rendezvénysorozaton. Kezembe került ugyanis az ÉVM-hez tartozó, Finomkerámiaipari Művek pályamunkájáról szóló híradás. A FIM Alföldi Porcelángyárának 13 fős értékelemző csoportja formatervezőt, műszaki, gazdasági, kereskedelmi szakembert egyesítve — *az értékelemzés módszerével* — kialakított egy vendéglátóipari rendeltetésű termékcsaládot. A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem piackutató és piacszervező tanszékének kérdezőbiztosai 137 étterembe, büfébe, presszóba, és 11 beszerzőhöz látogattak el Budapesten, és a gyári csoport által kidolgozott kérdéseket tették fel; a jelenleg használatos *tányérok, csészék, tálak tulajdonságairól szerették volna tudni a szakemberek véleményét.* Bár azt a gyárban is tudták, hogy változik az étkezési kultúra, átalakul a vendéglátóipar szerkezete, és az éppen általuk eddig gyártott, formailag sem egységes, úgynevezett 204-es vendéglátókészlet *e követelményeknek nem tud eleget tenni.* A tálalóeszközöket gyártók és használók közös törekvése az volt, hogy sokféle kívánalom kielégítésére alkalmas, minél kevesebb darabból álló garnitúrát hozzanak létre. Olyan csészét például, amely egyaránt alkalmas tea, leves, szósz, kávé, kompót stb. tálalására. Ezenkívül természetesen figyelembe vettek esztétikai, tisztíthatósági és egyéb szempontokat. A kérdezőbiztosok és a szakemberek véleményének összegezése, a technológiai lehetőségek figyelembevétele után láthatott munkához a formatervező.

Így született meg az *UNISET 212-es,* ami szokatlanul *sokat* tud. Előnyei: külseje vonzó, formailag egységes, a legkülönbözőbb vendéglátóipari funkciókhoz, étkeztetési formákhoz illik, dekorálható, így az önkiszolgáló éttermekben és I. osztályú vendéglőkben egyaránt alkalmazható; továbbfejleszthető és bővíthető, nagy szériában gyártható. Végül — visszakanyarodva a bevezetésben idézett epizódhoz —, könnyebb, egymásba rakható, tehát *kis helyet foglal, tartósabb és kevésbé törékeny.*

Ha még annak is hihetünk, ami a tájékoztató anyag végén szerepel — *az UNISET-212 sorozatgyártása megkezdődött, 1978. január 1-től pedig folyamatosan gyártják, ráadásul a termékcsalád bevezetése külön beruházást nem igényel* —, elmondhatjuk: valóban dicséretes, jól sikerült termékkorszerűsítésről beszélhetünk. Reméljük, mindez nem sikkad majd el, a vendéglátók ezután is gyakrabban kérnek az UNISET-212-ből, újítani vágyásuk a megrendelés időszakára nem lohad le, a gyár pedig folyamatosan szállít majd.

Nem ünneprontásként, de... A tálalóeszközök leírt hátrányai, illetve az újak előnyei olyannyira természetesnek tűnnek, hogy önkéntelenül felmerül a kérdés: mindez még senkinek, egy felszolgálónak, konyhafőnöknek, vendéglátós vezetőnek sem jutott eszébe? Miért *nem ők keresték meg a gyárat,* már évekkel ezelőtt, tanácsaikkal, tapasztalataikkal? Ehhez kellettek egyetemi kérdezőbiztosok?

Meg kellett várni az értékelemzés „divatossá" válását?

Elek Lenke

Zsöllyék Gyuláról a Szovjetunióba

A *Gyulai Fa- és Fémipari Szövetkezetek* ebben az évben *több mint 23 ezer színháztermi zsöllye, illetve szék szállítására* kötött szerződést az *Artex Külkereskedelmi Vállalattal*. A Gyulán készült színházi székeket a *Szovjetunióba szállítják:* a szerződött mennyiség 30 szovjet városba, illetve üzembe kerül. Ezekkel a székekkel rendezik be a *taskenti Havoi színházat*, a többit nagyüzemek és vállalatok kultúrházaiba, előadótermeibe építik be.

Chilei gépeltérítők

Perui hivatalos személyek kedden este közölték, hogy a chilei Ladeco belföldi légijárat Boeing 727-es gépének elrablói — négy férfi és egy nő — a perui külügyminiszterrel és belügyminiszterrel folytatott tárgyalások után megadták magukat és elhagyták a gépet. A Boeing még kedden este összes utasával együtt visszatért Santiago de Chilébe.

A gépeltérítők, mint Limában közölték, a tárgyalások során két szocialista párti bebörtönzött vezető, *Erich Schneider*, volt szenátor és *Carlos Lazo*, a chilei központi bank volt igazgatóhelyettese szabadon bocsátását követelték, valamint a maguk számára politikai menedékjogot kértek Venezuelától. Venezuela hozzájárult kérésük teljesítéséhez, s az ötfőnyi csoport a limai venezuelai nagykövetség gépkocsiján hagyta el a repülőteret.

Halálos balesetek

Budapesten, a XIII. kerületi Béke út és Thälmann utca kereszteződésénél Máriási István 20 éves gépkocsivezető tehergépkocsival elütötte Fekete Sándor 87 éves nyugdíjast, aki a helyszínen meghalt. A baleset oka: a tehergépkocsi-vezető figyelmetlensége, és a gyalogos szabálytalan áthaladása az úttesten.

Budapesten, a II. kerületi, Árpád fejedelem úton egy HÉV-szerelvény elgázolta Steffen Becker 14 éves NDK-állampolgárt, aki a kórházba szállítás után meghalt. A baleset oka: a fiú figyelmetlenül ment át a síneken.

Tata belterületén, a Vértesszőllősi út 13-as számú ház előtt Hajdú József 19 éves kocsikísérő, helyi lakos motorkerékpárral hátulról nekiütközött az úttest szélén leállni akaró személygépkocsinak, majd egy vele szemben szabályosan közlekedő gépkocsinak. Olyan súlyosan megsérült, hogy a kórházba szállítás után meghalt. A baleset okának vizsgálata folyik.

Pátyod belterületén Kocsár Árpád 36 éves gépkocsivezető, porcsalmai lakos személygépkocsijával előzés közben előtörte a vele azonos irányban segédmotoros kerékpárján közlekedő Juhos Béla 43 éves csengersimai tsz-tagot. Juhos a helyszínen meghalt. A baleset okát a rendőrség vizsgálja.

Komáromban, a MÁV rendező-pályaudvaron egy vonatszerelvény elütötte Ötvös Sándor 37 éves MÁV-alkalmazott, ácsi lakost. Ötvös, aki figyelmetlenül lépett a szerelvény elé, a helyszínen meghalt.

Mérsékelt meleg

A várható időjárás ma estig: Időnként erősen megnövekszik a felhőzet, és elszórtan újabb záporok, zivatarok lesznek. Az északi, északnyugati szelet erős lökések kísérik. A várható legmagasabb nappali hőmérséklet 22—26 fok között alakul.

Budapesti Műszaki Egyetem

Huszonegy emeletes kollégium épül

Lágymányos legmagasabb épülete, a Budapesti Műszaki Egyetem 21 szintes kollégiuma már épül az Irinyi József utcával, a Bogdánfy és a Budafoki úttal határolt területen. A lágymányosi városképnek ad hangsúlyt majd ez *a 66,5 méter magas létesítmény, amelynek betonszerkezeti munkáit már megkezdték a Középületépítő Vállalat dolgozói.* A rendelkezésre álló szűkös terület is azt indokolta, hogy *a több mint ezer egyetemi hallgató elhelyezése érdekében a magasba nyúljon, függőleges irányban terjeszkedjék az épület.*

A toronyház első három szintjén hagyományos betonozással készítik el az épületszerkezeteket, a többi emelet falait pedig a korszerű alagútzsalus építési módszerrel alakítják ki. Az egyetemi diákszállóban 256 négyágyas és a betegellátás emeletszintjén 16 kétágyas szobát építenek, telt ház esetén tehát összesen 1056 személyt helyezhetnek el az épületben. A toronyház négy felvonója egyszerre 28 hallgatót szállíthat majd az emeletekre.

A földszinten és az első emeleten kap helyet a könyvtár, a büfé, a kultúrterem, a klubterem és számos szakköri helyiség. A toronyház szerkezeteinek építéséhez megközelítően hétezer köbméter betont, 8700 mázsa betonacélt használnak fel. *A tervek szerint 1980-ban fejezik be a munkálatokat.*

A BANSKÁ BYSTRICAI NEMZETKÖZI ÚTTÖRŐTÁBORBA harminc Nógrád megyei úttörő utazott tegnap. Jutalomként három hetet töltenek a közép-szlovákiai városban, ellátogatnak a Magas-Tátrába, ismerkednek a környék nevezetességeivel.

OLVASÓTÁBOR NYÍLT tegnap Felsőtárkányban. Az egyhetes táborozáson 140 Heves megyei úttörő vesz részt. A diákok július 12-ig az olvasás mellett számos érdekes műveltséggyarapító témával ismerkednek.

A NAGYKANIZSAI DOMUS a május végén pusztított tűz miatt eddig zárva volt. Most, mivel a tranzitraktár áruházi része nem sérült meg, a romok eltakarítása után tegnap ismét nagy áruválasztékkal nyílt meg a bútoráruház.

MÁSODSZOR VIRÁGZANAK az akácfák az Eger és Parád közötti országút mentén és a mátraaljai erdőkben. Van köztük jó néhány tetőtől talpig virágba öltözött példány is.

A KÖZÉPISKOLÁSOK IX. KÉMIAI OLIMPIÁJA kedden kezdődött Pozsonyban. Az elméleti, gyakorlati versenyen 12 nemzet — köztük Magyarország — diákválogatottja vesz részt. Az olimpiát az UNESCO védnöksége alatt rendezik.

VIRÍT A NAPRÓZSA, a Kiskunsági Nemzeti Park homokbuckáinak jellegzetes virága. A nemzeti park részeként védett sivó homokvilág vadvirágait a kutatók számba veszik és rendszerezik, ám az újabb felfedezések szerint az itteni homokbuckák zuzmóvilága is egyedüli, feldolgozása külön témát ad a biológusoknak.

KÉT NYÁRI EGYETEMET RENDEZ Szegeden a TIT. A pedagógiai nyári egyetem előadásait július 13-tól 24-ig, a művelődéselméleti nyári egyetemét július 25-től augusztus 5-ig tartják. A hallgatók megtekintik a szabadtéri játékokat és az ünnepi hetek kiállításait is.

NEMZETISÉGI FILMNAPOK kezdődtek tegnap Nógrád megye 17 szlovák és német nemzetiségi községében. Az augusztus 8-ig tartó filmnapokon 47 csehszlovák és NDK-filmet vetítenek.

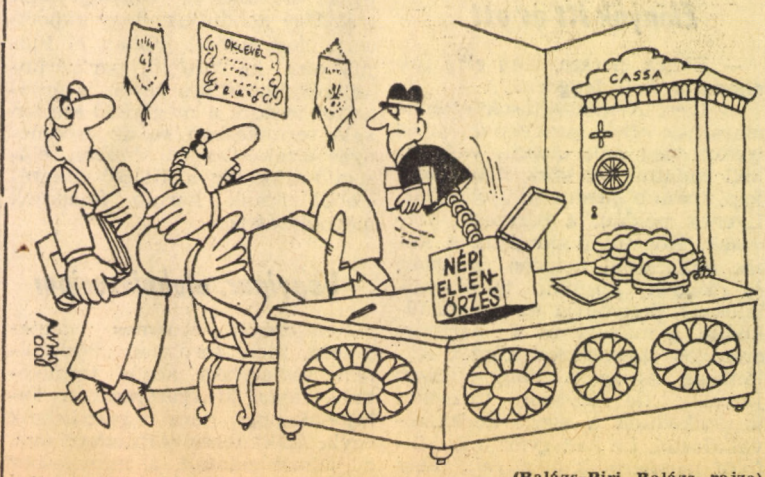
NAGY ÖSSZEGŰ VÁLTSÁGDÍJ ellenében kedden sértetlenül szabadon bocsátották Pablo Escandont, Mexikó legerősebb ellenzéki tömörülésének, a Nemzeti Akció Párt alapítójának fiát. A nagyiparos 21 napig volt az emberrablók fogságában. Szabadon bocsátásáért családja állítólag 600 ezer dollárnak megfelelő összegű váltságdíjat fizetett.

A XX. SZÁZAD EMBERE címmel fotókiállítás nyílt tegnap *a rétsági Asztalos János Művelődési Központban. A tárlaton csehszlovák fotóművészek 26 fekete-fehér felvételét mutatják be.*

AZ ÉPÍTŐK HEVES MEGYEI KORUSA egyhetes lengyelországi vendégszereplésre utazott tegnap. A hatvantagú együttes dr. Valentin Kálmán és Ocskay György karnagyok vezényletével három alkalommal ad műsort. Repertoárjában három lengyel zeneszám lengyel nyelvű előadása is szerepel.

A XIII. DUNÁNTÚLI ANALITIKAI KONFERENCIA tegnap kezdődött Sopronban. A háromnapos rendezvényen több mint hetven előadás hangzik el. A konferencia idei díjait dr. Horváth Mihály balatonfüredi főorvosnak és dr. Jónás Klára veszprémi vegyészmérnöknek adták át.

ROSSZ LELKIISMERET

(Balázs-Piri Balázs rajza)

A TAVAK NYÁRI LEHALÁSZÁSÁT a biharugrai halgazdaságban tegnap megkezdték. Július végéig a 120 hektárnyi tóból mintegy 15 vagon halat adnak Békéscsaba, Gyoma, Miskolc, Szeged, Kecskemét és Szolnok üdülőtelepeinek ellátására, de a pontyból és a növényvédő halfajtákból jut a budapesti üzletekbe is.

A GYŐRI NYÁR rendezvénysorozat egyik érdekes programjaként tegnap zenés tárlatvezetést tartottak a helyi Xantus János Múzeumban. A látogatók a gyűjtemények szemléje után a múzeum barokk termében kamarahangversenyt hallgattak meg.

HÁROM ÚJ FIÓKKÖNYVTÁRT nyit az idén a szegedi Somogyi Könyvtár. A Petőfi-telepi olvasók már birtokukba vették új klubkönyvtárukat, az újszegedi városrész tízezer kötetes fiókkönyvtárának megnyitását augusztus 20-ra tervezik, s az utolsó negyedévben ugyancsak tízezer kötetes könyvtár nyílik a tarjáni új lakónegyedben.

A MUNKA ÁBRÁZOLÁSA A FOTÓMŰVÉSZETBEN címmel nyitottak kiállítást tegnap Miskolcon. A több mint ötven fotó a kohászati melegüzemekben, az építkezéseken végzett munkát, a szocialista brigádok közös tevékenységeit örökíti meg.

Víztároló Monokon

Borsod megyei tudósítónktól.

A megye szélsőséges időjárása, valamint a folyóvizek változó hozama miatt s az öntözés kiszélesítése érdekében a Zemplénben levő *Monok* község határában *új víztárolót* létesítenek.

A több mint egymillió köbméter vizet tároló mesterséges tavat az úgynevezett *kaptártanyai*, egykor már halastónak használt részen alakítják ki. A község határában mintegy 200 méter hosszú, és több mint tíz méter magas gáttal zárják le a völgyet. Az így kialakított mesterséges tóban gyűjtik össze a Gilip-patak vizét. A mesterséges tó vízével *700 hektár szántóföld és szőlőgyümölcsös* öntözése válik lehetővé. A felfogott víz csökkenti a lejtős területek eróziós kártételét, valamint a hegyekből záporok, zivatarok alkalmával lefutó víz árveszélyét. A tízmillió forintos költséggel épülő mesterséges tavat 1979-ben töltik fel.

Óbuda — Csepel

Ismét működnek a telefonok

A múlt heti nagy esőzések miatt elnémult az óbudai, a Krisztina és a csepeli távbeszélőközpontokhoz tartozó 2200 telefon, vonalának kijavításán az elmúlt napokban — szombaton és vasárnap is — eredményesen dolgoztak a posta szakemberei. Szerdán a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság ügyeletén közölték, hogy az elnémult telefonok kábeleit — az azóta elromlott újabb ötszázéval együtt — kijavították, s a készülékek ismét valamennyi helyen működnek. A javítások során azonban több olyan megrongálódott kábelre bukkantak, amelyek egyes szakaszait az újabb hibák elkerülése végett ki kell cserélni. A héten ezeket a javításokat is megkezdték, e kábelek cseréje azonban már csak néhány órás kieséseket okoz a távbeszélő-forgalomban. Ezért várható, hogy napközben helyenként újra elnémul egy-egy készülék, amiért továbbra is az előfizetők türelmét kéri a posta.

Zöldségprogram

Szakmai kollégium Szentesen

Az ország zöldségellátásában fontos szerepet betöltő *szentesi tájkörzetben 20 mezőgazdasági nagyüzem foglalkozik paprika, paradicsom, uborka* és *káposztafélék termesztésével.* A gazdaságok együttműködésének fejlesztésére, a legjobb agrotechnikai módszerek elterjesztésére *szakmai kollégiumot hoztak létre.* A testület szervezi az *üzemi tapasztalatcseréket.* A cél: a szántóföldi és a hajtatott zöldségfélék termesztésére vonatkozó *új technológiák, üzemszervezési eljárások közkinccsé tétele,* valamint a terméshozamok növelésével a *lakosság ellátásának javítása.*

A szakmai kollégium rendszeres kapcsolatot tart a Csongrád megyei Termelőszövetkezetek Területi Szövetségével, hogy a szentesi zöldségtermesztési módszerek *itt is elterjedjenek.*

Hajdúsági művésztelep

Hajdúböszörményben hétfőn kezdődik a Hajdúsági Nemzetközi Művésztelep XIV. nyári időszakának programokban bővelkedő eseménysorozata. Az óvónőképző intézetben tartandó ünnepélyes megnyitót követően az érdeklődők megtekinthetik *Csohány Kálmán* Munkácsy-díjas festőművész tárlatát.

A nemzetközi művésztelepre kilenc országból tíz külföldi — szovjet, bolgár, csehszlovák, jugoszláv, lengyel, NDK-beli, norvég, olasz és román —, valamint tíz magyar művészt hívtak meg. Az alföldi festészet hagyományain épülő modern képzőművészeti műhelyben az alkotás lehetősége mellett előadásokkal, kiállításokkal, munkás-művész találkozókkal teszik teljessé az immár hagyományosan rangos nemzetközi fórum programsorozatát.

Nyári hangversenyek a Hilton udvarán

A várbeli Hilton-szálló nemcsak kényelmével, pazar elhelyezkedésével és környezetével, hanem színvonalas nyári szórakoztató programjával is szolgálja a hazai és a külföldi idegenforgalmat. *Dr. Bíró Károly*, a szálló igazgatója szerdán szakmai és sajtóbemutatón jelentette be, hogy nyáresti nyilvános hangversenyeket rendeznek a szállóba beépített XIV. századbeli Domonkos-rendi templom udvarán. A 150 személyt befogadó különleges hangulatú és akusztikájú udvarban a Belügyminisztérium Tinódi kamarazenekara korhű öltözékben és korabeli hangszerekkel szólaltat meg reneszánsz és barokk műveket.

Az első nyilvános szabadtéri hangversenyeket július 10-én és 11-én este 20 órai kezdettel tartják, majd augusztusban minden szerdán és vasárnap este felcsendül a Hilton udvarán az elmúlt századok zenéje.

Jelöltjeink az ügetőversenyekre

1. Cirfandli (4) — Csóványos (8) — Caron (10) — Cerberus (5).
2. Vicces (4) — Arany (6) — Samesz (9) — Zella (11).
3. Amália (3) — Zuhatag (1) — Bülbül (2) — Capella (7).
4. Becsvágy (1) — Zuárd (4) — Volta (5) — Zenész (6).
5. Zsuzsika (3) — Akrobata (1) — Bazsarózsa (5) — Seriff (2).
6. Zupás (7) — Csoda (2) — Zsurnaliszta (8) — Andriska (6).
7. Camilla (6) — Cirkusz (8) — Cirok (3) — Cárevna (5).
8. Amanda (9) — Arnold (7) — Briganti (1) — Úttörő (2).

A versenyeket 16.30 órakor kezdik.

Galoppverseny-eredmények

1. Alina (6) — Ági (5) — Salto (3). — 56, 20, 16, 13. — Bef.: 214, 78.
2. Siena (8) — Natália (7) — Clio (5). — 145, 76, 41, 21. — Bef.: 943, 748. — Hármas befutó: 11 636.
3. Nessie (11) — Gregor (2) — Líbia (9). — 15, 12, 12, 19. — Bef.: 19, 39.
4. Döntőbíró (6) — D'Artagnan (5) — Melany (7). — 44, 22, 19, 29. — Bef.: 177, 319. — Hármas befutó: 2932.
5. Ámítás (2) — Karakórum (3) és Ingratus (1) holtversenyben, — 121, 21, 25, 13. — Bef.: 1011, 279.
6. Carmagnole (1) — Nyakas (3) — Doayen (9). — 86, 39, 47, 34. — Bef.: 1317, 524.
7. Gyöngyház (5) — Kalliko (4) — Katinka (6). — 57, 20, 26, 16. — Bef.: 139, 158.
8. Csitrá (7) — Manioka (6) — Singapur (5). — 26, 13, 14, 18. — Bef.: 67, 71.

(X) Július 10-én, vasárnap, délután 2 órakor **Magyar Ügetőderby, Négyévesek Nagydíja, Arany Mokkadíj** a Kerepesi úti ügetőpályán. A Magyar Edesipar ajándéksorsolása a belépőjegyekre.

(X) **VÁLLALATOK, KÖZÜLETEK, FIGYELEM!** Az OFOTÉRT Vállalat közli kedves vevőivel, hogy a budapesti laborjai új helységbe költöztek. Iratokról, dokumentációkról, könyvekről **FOTÓKÓPIA KÉSZÍTÉSÉT VÁLLALJUK** rövid határidőre, jó minőségben 15×21 centiméter, 21×30 centiméter, 30×42 centiméter méretekben. Megrendelések leadhatók: **Budapest XIII., Reitter Ferenc utca 45—49. szám** alatt. Érdeklődni lehet **Gábor Lászlóné** művezetőnél. Telefon: **290—235. OFOTÉRT.**

Elutazott Kazimierz Olszewski

Bővülő magyar—lengyel kapcsolatok

(Folytatás az 1. oldalról)

ágában kötöttek már szakosítási és kooperációs szerződéseket, s most *újabb megállapodásokat készítenek elő.*

A vegyiparban a szintetikus *vegyi szálak kölcsönös szállításában*, valamint a *polimerkémia* területén alakult ki a legjelentősebb együttműködés, amit a bizottság mostani határozata szerint — az 1981 utáni években is *folytatni kell.* Az ülésszakon megállapodtak abban, hogy *együttműködést alakítanak ki a műtrágyagyártás* területén is. Az ülésszakon széles körű programot alakítottak ki arról, hogy a lengyel építőipari kapacitással megvalósuló Kabai Cukorgyárhoz hasonlóan, más magyarországi építkezéseken, mindenekelőtt a *bányaépítésben is kihasználják a lengyel építők közreműködésének lehetőségeit.* Az együttműködés sokoldalú bővítésének alapján mód nyílik arra, hogy az 1976—1980. évekre szóló hosszú lejáratú árucsere-forgalmi egyezményt — amelynek előirányzata több mint *90 milliárd forint* — az 1978 és 1980 közötti években *újabb szállításokkal* és szolgáltatásokkal bővítsék.

Az ülésszak jegyzőkönyvét Szekér Gyula és Kazimierz Olszewski írta alá. Ott volt *Stefan Jedrychowski* budapesti lengyel nagykövet is.

A lengyel küldöttség Kazimierz Olszewski vezetésével szombaton *elutazott* Budapestről. A küldöttséget a Ferihegyi repülőtéren Szekér Gyula búcsúztatta. Jelen volt Stefan Jedrychowski is.

Ingatag egység az OPEC-ben

Különös kompromisszum

Július 3-án Szaúd-Arábia és az Egyesült Arab Emirátusok bejelentették, hogy 5 százalékkal emelik az általuk kitermelt olaj alapárát. Ezt megelőzően az OPEC másik kilenc tagja éppen ellenkező döntést hozott: a július 1-re tervezett, hat hónapja elhatározott áremelést elhalasztották. A kőolajexportőrök egysége az árkérdésben 11 tagországra nézve helyreállt. Irak és Líbia ugyan nem csatlakozott a kompromisszumhoz, megfigyelők szerint azonban vonakodásuk csak átmeneti lehet. Irak nem hivatalosan közölte is vásárlóival: nem kell áremeléstől tartaniuk. *Fél évig tartott* tehát az egységes olajár rendszerének helyreállítása.

A kőolaj-exportáló országok szervezetének szakadása („átmeneti megrázkódtatás" — mondta akkor az emirátusok olajminisztere) 1976 decemberében, Dohában következett be. Az egyik tábor — ide Szaúd-Arábia és az Egyesült Arab Emirátusok tartoztak — az olajár *mérsékelt emelése mellett* szállt síkra. Ezek az országok ugyanis az érvényben levő árszint és a mesterségesen korlátozott termelés mellett is *iparosítási szükségletüket meghaladó jövedelemre tettek szert*, gazdaságfejlesztési stratégiájuk nagyobb mértékű árnövelést nem indokolt. Nem támasztotta alá a lényegesen magasabb olajár életképességét a tőkés világgazdasági konjunktúra alakulása sem. 1976 első hónapjainak reményekre jogosító megélénkülése után a gazdasági növekedés üteme a kapitalista országokban *visszaesett*, ez azonnal hatott az olaj iránti keresletre is. Végül Szaúd-Arábiának megvoltak a saját politikai természetű meggondolásai is. A mérsékelt áremelés gesztus az Egyesült Államok kormányzata felé, az ellentételt Rijád az észak—déli értekezleten és a közel-keleti rendezés meggyorsításával kívánta volna behajtani.

Az OPEC másik 11 tagálloma ezzel szemben úgy vélte, hogy importáraik emelkedése *nagyobb mértékű áremelést indokol*, gazdaságfejlesztési programjaik ambiciózus célkitűzései olajjövedelmeik dinamikus növelését teszik szükségessé. Ezek az országok — köztük Irán játszotta a vezető szerepet — úgy értékelték a párizsi Észak—Dél konferencia decemberi ülésének kiábrándító eredménytelenségét, hogy a fejlett tőkés országok magatartásukért *olajfronton komoly figyelmeztetést érdemelnek*...

Végeredményben a 11 ország 1977. január 1-től 10 százalékos emelést határozott el úgy, hogy július 1-től ezt újabb 5 százalékos növelés követi. Szaúd-Arábia és az emirátusok viszont — ők a szervezet termelésének egyharmadát adják — 1977 elejétől csak 5 százalékos emelésbe voltak hajlandóak belemenni és határozottan *visszautasították* a júliusi árrendezés gondolatát.

A döntés nyilvánosságra hozatala utáni első napokban mindkét részről napvilágot láttak élesebb hangú nyilatkozatok is. Szaúd-arábiai hivatalos körök azt emelték ki, hogy országuk megszüntette a kitermelés korlátozását (szakértők szerint Rijád napi 8,5 millió barrelről akár 15 millióra is növelheti termelését). A másik oldal viszont arra utalt, hogy a 11-ek készek olyan mértékben *csökkenteni* termelésüket, ahogyan azt Szaúd-Arábia növeli.

A dohai határozat óta eltelt időszak eseményei az áremelésben az *óvatosabb nézeteket igazolták.* A kettős olajár ugyan nem borította fel teljesen a piacot, azonban *zavarokhoz vezetett.* A tőkés konjunktúra megélénkülése is *tovább váratott magára*, a kereslet-kínálati viszonyok a termelők szempontjából romlottak, a világsajtó egyre gyakrabban tudósított titkos visszatérítésekről, árengedményekről az eladásoknál. A közel-keleti kérdést illetően az új amerikai kormány *többször leszögezte*, hogy külpolitikájának egyik alapköve az arab országokhoz fűződő jó viszony. Ilyen körülmények között sem gazdasági, sem pedig politikai szempontok nem indokolták a július 1-én esedékes újabb 5 százalékos áremelést. Szaúd-Arábia befolyását mutatja, hogy erről társait *meg tudta győzni.* Ugyanakkor az OPEC többsége ragaszkodott a viszonzáshoz is: kialakult az OPEC-olaj egységes árszintje.

Az olajár változásai vegyes reakciót váltottak ki a fejlett tőkés országokban. Nyilvánvaló megkönnyebbülés fogadta azt az elhatározást, mely *elhalasztotta* a beígért áremelést. Már egy kissé eltérő volt az a visszhang, mely a szaúd-arábiai áremelési döntést kísérte. Ezzel ugyanis *megszűnt* a barrelenkénti 60 dollárcenttel olcsóbb nyersolaj beszerzésének lehetősége. Pszichológiailag is nagy jelentősége lett volna annak, ha Rijád és az emirátusok magatartása tényleges árcsökkentésre tudta volna az OPEC többségét rákényszeríteni.

A júliusi kompromisszum ennek a lehetőségét is megszüntette. *Carter* elnök számára világossá vált, hogy az USA nagymértékben *képtelen* az olajár alakulását befolyásolni. Az olaj világpiaci árának emelkedése pedig *kényelmetlen helyzetbe hozhatja Cartert* akkor, amikor energiaprogramjában a belső energiaárakat világpiaci szintre kívánja felemelni.

Az OPEC egysége tehát formailag helyreállt, de a tagok *eltérő érdekei*, felfogásbeli különbségei *megmaradtak.* A dohai döntés még veszélyes precedens lehet.

Gonda György—Lőrincze Péter

Mázsánként hétezer

Olcsóbb a rizst megvenni, mint megtermelni? – Elavult telepek, hiányzó gépek

A török hódoltság után kezdődött... A betelepítéskor olaszok is szerencsét próbáltak az elnéptelenedett ugarföldeken, főként a déli végeken. Hozták magukkal ottani állataikat, terményeiket, köztük a rizst; hátha itt is megél, megterem. Azóta, hol sikeresebb, hol kevésbé az, de nem szűnt meg a termesztés — legfeljebb csak fentebb húzódott. Békésbe, Szolnokba.

Ecsegfalván, Kisújszállás mellett negyven éve még nem is gondoltak a rizsre. A határt egy *Förster* nevű tőkés birtokolta, s — mert a világégés alaposan megfogyasztotta a férfinépet — negyvenkettőben egy hirtelen ötlettel rizzsel vettetett be vagy *ezer holdat.* Arra asszonykéz is elég, s a búza, meg a kukorica amúgy sem fizetett túl jól. *Rossz a föld.* Részért, meg bérben műveltetett a német, feltehetően sikerrel, mert a második évben *megduplázta a vetésterületet.*

Kedveszegetten

Séllei Zsigmond egyike volt az úttörő bérmunkásoknak:

— Embertelen nehéz munka volt itt rizsföldet csinálni. Kubikoltunk, egyengettük a talajt szakadásig, ástuk az árkokat a víznek. Aztán meg néha *ott is éjszakáztunk*, kapával a kézben, hogy *mentsük* a növényt a túl sok víztől. Eredménye is volt, nem mondom: jó évben húszharminc mázsát is adott egy hold.

Sok ez? Kevés? Mindenesetre *több a mainál;* tavaly 140—150 kilót arattak egy hektárról az ecsegfalvi Egyetértés Tsz-ben! *A vetőmagot sem kapták vissza*...

Ágfalvi János, a téesz elnöke kicsit kedveszegett és nagyon önkritikus:

— *Későn vetettünk*, s bajok voltak a talajelőkészítéssel is. A kései vetés miatt a hideg idő a megtermékenyülést gátolta, illetve akadályozta meg; foltonként fordult csak termőre a növény. A talaj pedig: néhol egy méter is megvan a szintkülönbség *egy-egy táblán belül.* Ezért aztán, hogy nem tudtunk rendesen lecsapolni; a kevéske termő jó része víz alá rohadt.

Az időjárást persze, Ecsegfalván sem lehet számításon kívül hagyni. Tavaly országszerte kevés rizs termett: a hektáronkénti átlag *alig haladta meg a 10 mázsát*, a szokásos 25 helyett. De a mázsa mégsem kilogramm! Ecsegfalván két évet szünetelt a rizstermesztés: nem volt hozzá gépük. Tavalyra aztán lett egy nagy teljesítményű Rába-traktoruk — *újra nekivágtak.* Könnyű utólag beszélni, de — vakmerőség volt.

— Hat-hét éve *folyamatosan csökkent* a termésátlag — mondja Ágfalvi János. — Rizstelepeink túlnyomó többsége az ötvenes évek legelején készült, a felújítás — hat-nyolc évenként kellene — *mindig elmaradt.* A talaj újra egyenetlen, a táblákat is meg kellene növelni, hogy érdemes legyen őket nagy teljesítményű gépekkel művelni — ehhez viszont *pénz kellene.* Hektáronként majdnem annyi, 40—45 ezer forint, amennyi egy új telep építéséhez. Tavaly 160 hektáron termett rizs, az idén már csak 70 hektárra vetettünk — *ennél többet a jövőben sem* vállalunk.

Nem csoda, ha elment az ecsegi tagság kedve: mázsánként 7 ezer forintot számolt az elnök önköltségnek — s egy mázsáért 1030-at fizet a felvásárló! Venni hatszor többet vehettek volna a termett rizsnél, *ha a földet parlagon hagyják*...

Két százada büszkélkedhetünk, vagy inkább kesereghetünk azon, hogy szűkülő-táguló hazánkban rizsföldek szabdalják a búza-, meg a kukoricatáblákat. Azóta folyik a küzdelem a változékony időjárással, a földdel — sokakat késztetve *meggondolásra:* kell ez nekünk? A tavalyi évet nem érdemes számítani: az időjárás húsz mázsát is rontott a termésátlagon. A 10—12 mázsa — bár nyolc-tízszerese a ecsegfalvi átlagnak — *nem fedezi a termelés költségeit:* ehhez dupla ennyi kellene.

Akárhogy forgatjuk: *elképesztő állapotban* van némelyik mezőgazdasági kultúránk. Az időjárás a világ minden országában külső adottság, irányíthatatlan — de megvannak az eszközök a védelemre, megelőzésre, s *azokat máshol használják is!* (Feltételezve, hogy a fajta bírja a klímát, s jónak mondható a hozama. Erről csak annyit: 1975-ben már nyolc, hazai időjárási viszonyokra nemesített rizsfajtából válogathattak a gazdaságok. Van ebben jobb is, rosszabb is, de ha figyelembe vesszük, hogy tavaly még *egy-egy rizstáblán belül is eltért a hozam*, akkor valószínű: nem a fajtákkal van igazában baj. Ettől függetlenül a nádudvari KITE — tavalytól ő a rizstermesztés egyik rendszergazdája — vetőmagtermesztő, fajtafenntartó tevékenységet is kezdeményezett, több kutatóintézet bevonásával.) „Csak" arra van szükség, hogy a vetés-művelés technológiája, menete *számoljon a szokásos ingadozásokkal*, következetes szigorral érvényesüljön — papíron meglevő — *zártsága.*

Többet hozhat a búzánál

Alapvetően ez a fontos, meg a célszerűbb is; ez tartozik a megelőzés kategóriájába. Számos eszköz létezik a védelemre is: a fagy, a szárazság, a jég ellen egyre korszerűbb módszerekkel küzdhet a mezőgazdaság, a locsolástól, füstöléstől, öntözéstől kezdve a jódrakétáig *egész arzenál* áll — elvben — rendelkezésre. Nem tudható — adatok híján —, hogy a védelem, vagy a megelőzés a drágább, de valószínű: *az utóbbi.* Legalábbis nagyobb egyszeri befektetésekkel jár a meliorizációval, öntözéssel stb. kezdett és a géprendszerek vásárlásával „befejezett" termeléskorszerűsítés, mint a védelem említett eszközeinek beszerzése — s még *azokra sem jut mindig elég!*

A rizzsel sem különb a helyzet — *ha csak a pénzhiányt* emeljük ki. *Dr. Kasuba János*, a karcagi Magyar—Bolgár Barátság Tsz elnöke régi szakember, ráadásul tavalyig ők voltak a rizstermesztés rendszergazdái — elegendő tapasztalattal rendelkezik:

— A felszabadulás után a hadifoglyok hozták be ide a rizst. A telepek helyén addig legelő volt, másra nemigen alkalmas a szik és a réti talaj; a nálunk honos kultúrák közül talán *a rizs fizet itt a legjobban:* ha rendesen terem, *öt-tíz millió forinttal hoz többet a búzánál.* Telepeink azonban *elavultak*, mondhatni: műszaki állapotuk azonos az építéskorival. Meg is *drágult a termelés:* néhány éve még tizenöt mázsa rizs fedezte a költségeket, ma 18—20 mázsa is kell hozzá. Annak ellenére, hogy közben 200 forinttal emelték a felvásárlási árat; a vegyszerek, gépek, a munkaerő ennél jóval nagyobb mértékben drágult. Ráadásul — a telepítés, felújítás költségeinek egy részét magára vállalja az állam — *a támogatás évről évre csökkent.* Három-négy éve még 70 százalékot vállalt, ma már csak negyvenet. Ebből csak arra lehet következtetni, hogy *a rizstermesztés „nem országos kérdés".*

Állami segítség

Kereken 41 ezer hektáron található hazánkban rizstelep, de a föld pihentetése, „termővé" tétele miatt ennek egyszerre csak 75—80 százaléka hasznosítható. Így 31—33 ezer hektáron kellene előteremteni évente a mintegy 90 ezer tonna nyers terményt, ennyi fedezné az 1980-ra tervezett fejenként öt kilogrammos hántolt-rizs igényt. Ehhez *hektáronként 27—29 mázsás átlagtermést* kell elérni, s ez is a terv. A megvalósításhoz viszont körülbelül 10 ezer hektár új telepet kellene építeni a legrosszabbak helyett, a többit pedig fel kellene újítani. *Hecsei Jenő*, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium mezőgazdasági főosztályának helyettes osztályvezetője szerint ez nagy erőfeszítéseket igényel:

— A tavalyi év *katasztrofális* volt; 250 millió forintot kaptak a gazdaságok, hogy megmeneküljenek a ráfizetéstől. Másfelől viszont a gyenge talaj- és természeti adottságok miatt *nincs akkora az üzemi akkumuláció*, amiből saját erőből előteremthetnék a telepítéshez, rekonstrukcióhoz — az állami támogatáson felül — szükséges pénzt.

— A jelenlegi felvásárlási árat *jónak tartom* — fűzte hozzá —, s a hozamok növelésének megvannak a feltételei. Az utóbbi években sokat *javult a gépellátás.* Már az idén *hat amerikai Caterpillar* gépsort hoztunk be, a következő években további 20 25-öt. Ezek a telepítés, -karbantartás mellett a talajművelésbe is besegítenek. Terveink szerint 1985-re *35 mázsára* emelkedik az átlaghozam — a termés így *előreláthatóan fedezné* az akkori szükségleteket.

Mézes Flórián

KGST-ülés

Közös energiaigény

A kubai fővárosban *befejezte munkáját a KGST villamosenergia-ipari állandó bizottságának ülése.* Bulgária, Kuba, az NDK, Csehszlovákia, Lengyelország, Mongólia, Jugoszlávia, Magyarország és a Szovjetunió képviselői jegyzőkönyvben összegezték a tanácskozás eredményeit. A KGST tagországai az ülésen — amelyen megfigyelői minőségben jelen volt a Vietnami Szocialista Köztársaság küldöttsége is — *felmérték a szocialista közösség országainak elektromosenergia-szükségleteit.*

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

Közös piaci kölcsön Libanonnak

Brüsszeli hírek szerint *közös piaci* részről annak lehetőségét tanulmányozzák, hogy a tavalyi polgárháború miatt szükségessé vált *újjáépítés elősegítésére 55 millió dolláros rendkívüli kölcsönt folyósítanak Libanonnak.*

Angol életszínvonal-csökkenés

Angliában az életszínvonal a *négy évvel ezelőtti szintre* esett vissza. A központi statisztikai hivatal jelentése szerint a bérből élők reáljövedelme az idei év első negyedében *két százalékkal*, a megelőző negyedben három százalékkal csökkent. A *vásárlóerő* a központi bérkorlátozás két éve alatt *állandóan csökkent*, de különösen a most lejáró második évben.

Indonéz–bolgár gazdasági tárgyalások

Djakartában *tárgyalások* kezdődtek *Bulgária* és *Indonézia gazdasági kapcsolatainak* fejlesztéséről. Indonézia 1976-ban 164 000 dollár értékű árut exportált Bulgáriába, és onnan 96 100 dollár értékűt importált.

Az elnök és az évtizedek

Széphalom az Őrség táján

Ki írja meg egyszer a megyei tanácselnökök mindennapjait? Vajon miért kerüli el őket a szociográfia? Pedig igencsak tanulságos lehetne papírra vetni munkásságuk jellemzőit. Nyilvánvalóan nem csupán — és nem is elsősorban — róluk kapnánk képet...

Dr. Gonda György, a Vas megyei Tanács elnöke például — és azt hiszem, ez nagyon is kivételes — két évtizede vezeti ennek az országrésznek a testületét. Húsz év tapasztalata a sajátja. De milyen húszé? Azé, amelyik 1957 és napjaink közé írta eseményeit, s amit a helytörténet ugyanúgy, mint az országos egész, minden bizonnyal jelentőségét megilletően jegyez majd újkori krónikánkba.

— Így gondolta-e a jelent két évtizeddel ezelőtt is?

— Nekünk akkor még, 1957-ben is egészen másfajta gondjaink voltak. Az, hogy fejlődjön a gazdaság, hogy kenyérhez tudjanak jutni az emberek. Munkához, hogy lehetőleg itt maradjanak a szülőföldjükön, hogy ne kényszerüljenek valami újkori népvándorlásra.

— És a szellemiekben?

— Azt hiszem, úgy gondoltuk: ahogy a gazdasági élet szervezésében hosszabb-rövidebb idő alatt meg lehet oldani feladatainkat, majd néhány esztendő elég lesz a szellemiekre is. Élt bennünk egy olyan illúzió, hogy a szocialista kultúra ügye is csupán egyetlen nagy erőfeszítés, energia kérdése. Építünk például a falvaknak „kultúrházat", és akkor rendjén lesznek a dolgok. Nem láttuk, s az adott helyzetben, a feladatok másféle hangsúlyozottságában nem is láthattuk, hogy ennek az egész folyamatnak, amit mi közművelődésként összegzünk, a kiinduló- és a végpontja természetszerűen maga az ember. Életmódjával, tudatával, környezetével egyetemben. „Huszáros rohamokkal" lehetetlen célt érni. Hogy az említett „kultúrház" példájánál maradjak: az épületnél nyilvánvalóan fontosabb az ember: az, aki hat — művével, vagy közvetítőként —, s az, akire hatnak. Így lehet az építményből otthon. Ellenkező esetben egy-egy ilyen „beruházást" nyugodtan holt befektetésként könyvelhetünk el...

— Mit szeretne még megérni ebben a folyamatban?

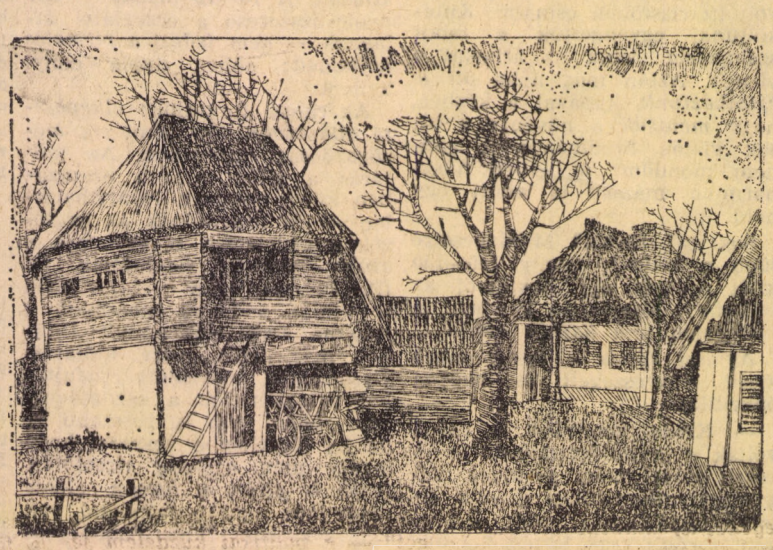
— Amit elmondtam: egyáltalán nem jelenti azt, hogy a szellemiek nem tervezhetők. Sőt: a tervezés hibáiról, a használhatatlan elképzelésekről szóltam. Szellemi *központok* nélkül nem létezhet kovász, erjedés. Ne érjen az elfogult lokálpatrióta vádja, ezért nem a mi országrészünk példáját említem. Széphalom és Kazinczy neve összeforrt. Nekünk ma annyival nehezebb, hogy megyénként legalább hat-nyolc Széphalom szükséges, és Kazinczyk — százával.

— Tehát, ha jól értelmezem: szellemi központok szükségesek, amelyek és akik láncreakciószerűen hatnak, mintegy megsokszorozva önnön erejüket?

— Pontosan. Lefordítva most már mindezt Vas megye helyzetére: 224 településünk van. Három város: Szombathely, Kőszeg, Sárvár. További nyolc: nagyközség. Ha mi – további lépésként — ezt a tizenegy települést Széphalommá tesszük, akkor nem tizenegy településen érünk célt. Nem tudom érzékeli-e, hogy ez nem mond ellent a „legszélső falu legszélső házáig" eljuttatandó szellemiek elvének? Sőt: az ilyesfajta hatványozás az időt is hatványozza — ellenkező előjellel.

— De hogyan hatványozzuk a Kazinczykat?

— Nem tagadom, hanem nagyon is feltételezem a szakképzett népművelők jelenlétének nélkülözhetetlen voltát ebben a folyamatban. De felszínesnek érzem azt a szemléletet, amely a népművelők matematikai számának meghatározásával egyenesen és közvetlenül párhuzamba állítja a közműveltségi helyzetet, lehetőséget. Most nem is utalok arra, hogy az erők mennyire megsokszorozhatók, ha mondjuk a könyvtáros bárhol munkatársként dolgozik együtt az iskolaigazgatóval. Ha például az oktatás és a közművelődés együtt létezik, együtt hat. A tartalékokban szinte teljesen figyelmen kívül hagyjuk az agrár- és a műszaki értelmiséget. Vajon mikor döbbenünk rá, hogy a műszaki és agrár jellegű felsőoktatási intézményekben hangsúlyozottan közművelő szemlélettel is bíró, művelt és népművelésre is készséges szakembereket kellene képezni? A körzetesítés révén apró falvak serege marad orvos, állatorvos, pedagógus nélkül. Azt mondják: megfosztja őket a fejlődés törvényszerűsége a helybeli értelmiségtől. Ez így nem igaz. Közben a termelés koncentrálódik: a mezőgazdaság, az ipar is. Az emberek mind nagyobb gyárakba, gazdaságokba járnak dolgozni. Olyan munkahelyekre, ahol egyre több az értelmiség is. Vajon kellően figyelembe vesszük mi ezt a több oldalú társadalmi átrétegeződést a közművelődésben?

Horváth János: Őrség — Pityerszer

*

Emlékszem én is egy korábbi Vas megyei esetre. A szombathelyi Remix-gyárban jártam, mert a megyei közművelődési bizottság ott, helyben tárgyalta-elemezte az üzem szellemi életének alakulását. Az előzetes hírek szerint a helybeli fiatal népművelő — ahogy mondani szokás — szíve, lelke, motorja volt mindannak, ami a gyárkapun belül a műveltség, önművelés jegyében született. Vagy a hír jár lassan, vagy az élet változik gyorsan — mire odaértünk: volt népművelő, nincs népművelő. „Elkapkodták" — pedig még be sem fejezte levelező tanulmányait a város főiskoláján.

Szóval, keletje van erre is a népművelőnek. S ez nem mond ellent az elnök szavainak: kétségtelen, hogy *az előrelépésnek nem egyetlen feltétele a vélt vagy valóságos szakemberhiány.* Egyáltalán: valóban kétséges — akár a gazdasági élet számos területén is — vajon *nem tervezzük-e eleve rejtett munkaerőtöbblettel* (mintegy óvatosságból) *a közművelődés szakember-szükségleteit?*

Ez azonban csupán a dolgok *egyik* oldalát jelzi. Tagadhatatlan, hogy Vas megye bizonyos előnyökkel bír a szakemberek utánpótlásában, legalábbis más megyékhez képest. A *főiskola jelenlétére* gondolunk, arra, hogy nappali és levelező tagozaton egyaránt népművelők, könyvtárosok tucatjai végeznek minden esztendőben.

Így képzeltük. Ám kiderült — ebben is igazat szólt a megyei elnök —, *összefogás, összedolgozás hiányában* minden előny kétséges, s az eredmények féleredmények.

A szokásos „tyúk-tojás" problémáról van szó. A *nappali* tagozaton végző főiskolások — lévén egyik szakjuk rendszerint tanári — szívesebben keresnek pedagógusmunkát, mintsem népművelőit. A *levelező* tagozatosok pedig vállalják az adott körülményeket, viszont kevesebben vannak a szükséglethez képest.

Hol lehet a búvös kör eleje vagy vége?

Nyilvánvaló: legalább két ponton.

A *főiskolának* reálisabban kellene felkészítenie a nappali tagozatos fiatalokat is a várható munkakörökre. Evvel persze nem oldható meg minden: egyetlen pályakezdő diplomástól sem várható el, hogy — mondjuk így — életsorsa ellenére cselekedjen. Lévén, hogy valójában két diploma van kezében: a népművelőé és a pedagógusé, s feltehetően mindkettőt hivatásának érzi: nem neheztelhetünk azért, ha a két életpálya közül a kedvezőbb mellett dönt. S ez bizony ma még legtöbb helyen a katedrát jelenti — holott tudjuk: az áldozatvállalás ott sem csekély.

Marad tehát a nehezebb feladat: *a helyi tanácsoknak* — Vasban és másutt is — olyan életkörülményeket (és ebbe a hivatás gyakorlásához elengedhetetlen alapvető munkakörülmények is beleértendők) szükséges teremteni, ami a pályakezdést legalábbis nem gátolja.

Igen ám, de a levelező tagozatosok érettebb élettapasztalata bizonyos konkurrenciát jelent.

Miről is van szó?

Arról, hogy akik képesítés nélkül kezdik népművelő hivatásukat – s közben tanulnak —, jobban tudják: mit vállalnak, mint azok, akik egyik iskolapadból a másikba kerülve készülnek a jövőre. *Ők tehát vállalják azt, amit a nappalisok elutasítanak.* (A szembeállítás persze nem ennyire merev — kivételek itt is, ott is adódnak.) De éppen ezért, mert munka mellett tanulnak: felkészültségük — akár felvételire, akár a további tanulmányokra gondolunk — előnyteleneb azokéhoz képest, akiknek csupán és csakis az a feladatuk, hogy tanuljanak. Vagyis: már a felvételi vizsgán nagyobb számmal rostálhatók, mint ahogy azt a szükséglet igényelné. És ezzel bizony élnek is a bizottságok: s dolgoznak tehát — ideig-óráig még — továbbra is képesítés nélkül...

Összetett ez a folyamat: összetettségében szükséges elemezni, és keresni a megoldást is.

Mert igaz, hogy az „életre nevelés" minden pályán elengedhetetlen, de az is igaz, hogy azzal visszaélni sem szabad. S igaz az is, hogy a tapasztalat a munkából iskolapadba kerülők mellett szól, de az sem hamis tétel, hogy a felkészülés, az ismeretalapok nem nélkülözhetők egyik tagozaton sem: ugyanis egyazon életpályára készítenek fel.

SZŐKE SÁNDOR

Aki az Antillákon született...

Nicolás Guillén 75 éves

Néhány héttel ezelőtt *Szófiában* találkozhattam *Nicolás Guillénnel.* Először a nemzetközi írótalálkozó szálláshelyén, a Moszkva Parkszálló halljában tűnt fel: csendesen belépett az ajtón, s derűs közvetlenséggel üdvözölte szovjet barátait. A hallban éppen ezekben a percekben tetőzött a zűrzavar: tolmácsok kerestek az irodalmárokat, szervezők vitatkoztak a riporterekkel, portások és liftesfiúk csereberélték a csomagokat.

A bábeli nyelvzavar és a forgatag nem zavarta Guillént: halkan beszélt ismerőseinek, s egyre több és több ismeretlen tisztelője is körülállta. Pár nappal később, az *Universiade-terem több ezres hallgatósága előtt* saját versét szavalta spanyolul. S bár a közönség nem értette a szavakat, s Guillén nem is törekedett színészi produkcióra, a vers mégis megtöltötte *a hazai fogalmak szerint stadionnyi művelődési központot:* mindenki érezte a verssorok feszült dinamizmusát, sajátos szépségét. Egy emberként figyelte a közönség a költeményt: s a költő szuggesztív személyisége különös hitelt adott alkotásának.

Nicolás Guillén, a latin-amerikai költészet kiváló képviselője hetvenöt évvel ezelőtt született Kubában. Édesapja munkásember, nyomdász volt — s mint jó néhány magyarországi nyomdász, ő is haladó újságíróként végezte életét. Nagyszülei a kubai nép két jellegzetes alkotóelemét képviselték: *„Jobbjában csonthegyű kopja, / Bőrből, fából van a dobja: / Ez a néger nagyapám, / Csipkegallér bő nyakán, / Szürke páncél mellkasán: / Ez a fehér nagyapám."*

Guillén — apjához hasonlóan — nyomdászként kezdte pályafutását: így ismerkedett meg kora társadalmával és haladó eszméivel. Első versciklusát 1930-ban írta, s pár év alatt hazája egyik legismertebb költője lett. *West Indies Ltd.* (Nyugat-indiai Részvénytársaság) című ciklusa 1934-ben született — nagyszerű költői eszközökkel mutatja be a már-már idegenek „részvénytársaságává" vált Antillákat. *Garcia Lorca* nagy elismeréssel szólt Guillén költészetéről: *a spanyol nyelvű líra egyik újító* tehetségét üdvözölte benne.

A spanyol polgárháború hírére Nicolás Guillén is Spanyolországba utazott: tudósításait a *Spanyol Köztársaság Népe* című kötetében adta közre 1938-ban. A második világháború alatt antifasiszta szervezőmunkát folytatott. Batista Kubájában többször is bebörtönözték, majd — a forradalom győzelméig — emigrációba kényszerült. A szovjet kormány 1954-ben Lenin-békedíjjal tüntette ki. A kubai forradalom győzelme után visszatért hazájába, verseivel, írásaival köszöntötte az újjászülető szigetországot. Mint a művészeti és a kulturális élet egyik szervezője, közéleti tevékenységével is a forradalom mellé állt: sokat tett és tesz ma is azért, hogy a szigetország ne csak politikai és gazdasági, de kulturális téren is bebizonyíthassa *a szocializmus fölényét* Latin-Amerikának.

Guillén költészetében a néger folklór hagyományai sajátosan ötvöződnek a korszerű formával és a közéleti tartalommal. Nyelvében az ősi néger kígyóbűvölő, dzsungelt idéző szavak és mondókák keverednek a választékos spanyol kifejezésekkel, s a „jenkiktől" kölcsönvett, gúnyosan idézett fogalmakkal. Költeményeinek helyszínei sem szorítkoznak Kubára: egyformán otthon érezte magát Párizsban és Venezuelában, Spanyolországban és az Antillákon — *mindenütt ugyanazért* harcolt és ugyanabban hitt.

Guillén verseit kötetekből, antológiákból, folyóiratokból a magyar olvasók is jól ismerik. Hetvenötödik születésnapján köszöntjük őt, és további alkotó évtizedeket kívánunk néki.

(hegyi)

Nicolás Guillén:

West Indies LTD.

(Részletek)

Munka nélkül vacsorádat
Megkeresni nem fogod,
Munka nélkül vacsorádat
Megkeresni nem fogod:
Nem elég, ha hátad görnyed,
Hajtsd a földre homlokod.
Édes cukor lesz a nádból,
Kávéba való cukor,
Édes cukor lesz a nádból,
Kávéba való cukor:
Nekem az az édes kávé
Rossz ürömmel telt csupor.

Sehol nincsen nyugovásom,
Nem vár asszony rám, se ház,
Sehol nincsen nyugovásom,
Nem vár asszony rám, se ház:
Engem ugat minden kutya,
Senki engem nem magáz.

Azért férfi, aki férfi,
Hogy viseljen kést, anyám!
Azért férfi, aki férfi,
Hogy viseljen kést, anyám!
Férfi voltam, kést viseltem,
Börtön érte a tanyám!

Ha most nyomban meghalhatnék,
Ha most nyomban meghalhatnék,
Ha most nyomban meghalhatnék,
Boldog lenne a fiad!

Visszaszerzem én, jaj,
Visszaszerzem én,
Visszaszerzem Szabadságodat!

*

Fenn villám hasít bele késsel
Az éjbe. Egy sor pálma ártatlan csevegéssel,
Semmiről sem tehetvén, sárga hangon
Selyemről, nyakékről meg függőkről trécsel.
Egy guggoló néger kávét pörköl a gangon.
Kigyullad egy siló.
Független szél cicázik.
Az Északamerikai Unió
Egy cirkálója megy el. Majd újra másik.
S a szűzi habokat, kapzsi hajókkal betörve,
Drake kalóz unokái beszennyezik.
De lassan kőből egy kéz emelkedik
S szorul bosszúvággyal ökölbe.
Egy tiszta, tiszta s eleven
Dal kél reménykedőn a földön és a vizeken.
A nap zöld csirákkal erdőről társalog.
West Indies angolul. A spanyolok
Így hijják:
Antillák.

EMLÉKTÁBLA

Nicolás Guillén, aki az Antillákon született,
Írta ezerkilencszázharmincnégyben ezeket.

(Gáspár Endre fordítása)

Irak fejlesztési terve

Súlypont — változások

A közelmúltban tették közzé a 12 milliós Irak 1976—80-ra szóló fejlesztési tervét. A dokumentumot eredetileg 1976 áprilisában kellett volna nyilvánosságra hozni, a bagdadi gazdasági vezetés azonban úgy nyilatkozott, hogy a tervet *alaposan át kell dolgozni.* Elsősorban abból a szempontból, hogy nagyobb hangsúlyt kapjanak a fejlesztési elképzelések „emberi forrásai"; a szakoktatás, egyetemi képzés, lakásépítés és szociális ellátás.

Az 1976—80-as fejlesztési terv — előkészítésének módszereiről egyébként a tőkés szakértők is elismerik, hogy a korábbi tervekhez képest *jelentősen megjavultak* —, a bruttó nemzeti termék évi növekedését az öt év alatt átlagosan 10 százalékra teszi. Az életszínvonal emelkedését jelzi, hogy az 1976-os egy főre jutó 350 dináros jövedelem a vizsgált periódus végére 600 dinárra emelkedik. (1 dinár 4,9 dollár).

A terv két alapvető célkitűzésre épül. Törekedni kíván a bagdadi vezetés arra, hogy az ország gazdasági szerkezete *sokoldalúbb legyen,* távlatilag kevésbé függjön az olajtól. Ugyanakkor a termelésnek jobban kell fedeznie a lakosság szükségleteit mezőgazdasági cikkekből és fogyasztási javakból.

Az öt év alatt mintegy 10 milliárd dinár (kb. 49 milliárd dollár) értékben kíván Irak beruházni; ebből a mezőgazdaság 390 millió dinárral részesedik. Több olajtermelő országgal ellentétben Irak mezőgazdasági adottságai *jóknak mondhatók,* öntözéses műveléssel jelentős területek tehetők termékennyé. Az ország búzatermelése 1974-ben 1340 ezer tonna volt, a tervidőszak végére 2260 ezer tonnás termelést várnak. A rizstermelés három évvel ezelőtt mindössze 200 ezer tonnát tett ki, 1980-ra 270 ezer tonnát terveznek. Az állam tudatosan törekszik a mezőgazdasági szövetkezeti termelési forma uralkodóvá tételére, 1977 elején 1810 szövetkezetben 467 000 tag tömörült, és az év folyamán újabb 103 társulást kíván a kormány létrehozni.

Öt év alatt 80 millió dinárt fordít a terv *oktatási* célokra. A közzétett képzési tervek szerint 1976—80 között a fontosabb egyetemeken 130 000 diák tanul majd, a specializált műszaki főiskolákon pedig 18 000 fő szerez diplomát. Az oktatási szférára irányuló növekvő figyelmet az indokolja, hogy Irakban meglehetősen nagy hiány van szakképzett dolgozókban, különösen érezhető ez középvezetői szinten. Az 1977—78-as költségvetés egyébként jelentős gyakorlati lépést jelentett az „emberi források" fokozottabb megbecsülése felé, 50 százalékkal emelték a lakásépítési kiadásokat, növelték a lakbérszubvenciót, házassági segélyt és családi pótlékot vezettek be.

Az olajhoz nem kapcsolódó feldolgozóipar a bruttó nemzeti terméknek csupán 4,7 százalékát adta 1974-ben. Az olaj tehát (a bruttó nemzeti össztermék 60 százaléka származik ebből) jelenleg és a belátható jövőben *uralkodó szerepet játszik* az iraki gazdasági életben és a tervfeladatok finanszírozásában. A legjelentősebb beruházásai is a nyersanyagszektorhoz kapcsolódnak. A Japántól kapott 2 milliárd dolláros hitelkeret háromnegyedét használja fel Irak a Rumailában épülő gázcseppfolyósító üzemre, Basrában petrolkémiai kombinát létesül, Zubairban pedig exportra termelő olajfinomító.

A mostani ötéves tervet az állami szektor további térnyerése jellemzi, a magánszektor súlya a gazdasági életben a jelenlegi 20 százalékról 15 százalékra mérséklődik 1980-ra.

Irak importja (az olajjövedelmek bázisán) az elmúlt tervidőszak alatt megháromszorozódott, az ország az exportőrök érdeklődésének homlokterébe került. Nagy-Britannia kivételével *minden fejlett tőkés ország nagy erőfeszítéseket tesz a piacon.* A szocialista országok közül, úgy tűnik, *Jugoszlávia is jó pozíciókkal rendelkezik.* Az Egyesült Államok külügy- és kereskedelmi minisztériuma által kiadott tájékoztató így hívja fel a figyelmet a „jugoszláv kapcsolatra": „sok esetben a jugoszláv cégek politikailag *jobban elfogadhatók,* és szolgáltatásaik olcsóbbak, míg az USA-partner vagy alvállalkozó tudja biztosítani azt a berendezést vagy fejlett technológiát, amelyet az irakiak kívánnak".

Gonda György—Lőrincze Péter

Magyar—NSZK pénzügyi egyezmény

Hans Apel sajtótájékoztatója

(Folytatás az 1. oldalról)

különösen üdvözlöm a kis és középnagyságú cégek kapcsolatteremtését, kooperációját. A hétfő délelőtti megbeszéléseken *megállapodás* született arról, hogy a Német Szövetségi Köztársaság kis és közepes méretű vállalatait jobban tájékoztatják majd a magyarországi lehetőségekről. Magyarország és az NSZK jól fejlődő gazdasági együttműködése bizonyítéka annak, hogy az enyhülési politika *eredményes,* illetve az NSZK és Magyarország között *tovább fejlődnek* a kapcsolatok.

A kedvezőbb pénzügyi elbírálást — így a kettős adóztatás elkerülését — az is indokolja, hogy a két ország ipara további együttműködéseket tervez. Meg kell vizsgálni — fejtette ki az NSZK pénzügyminisztere —, *miként lehetne* ezzel a lehetőséggel hatékonyabban élni harmadik országok piacán is.

Hans Apel elmondta, hogy Faluvégi Lajossal megbeszélést folytattak a két ország tervezett vámigazgatási együttműködéséről is, amelyről a közeljövőben megállapodást kívánnak aláírni, majd világgazdasági kérdésekre válaszolt.

Aláírták a szerződést

Ruhák, kalapok a Szovjetunióba

Moszkvai tudósítónktól.

Moszkvában hétfőn a Hungarotex és a Raznoexport megkötötte 1978. évi szállítási megállapodását. Ennek értelmében a Hungarotex 96 millió rubel értékben szállít konfekcióipari termékeket, kötöttárut, harisnyát, zoknit, sálat és kalapot a Szovjetunióba. (A magyar vállalat jövőre egyébként összesen 151 millió rubel értékben szállít különböző szovjet vállalatoknak.) A *Szabó Józsefné* vezérigazgató és *A. A. Borodko* elnök által aláírt megállapodás összesen 40 millió darab termékre vonatkozik.

A Hungarotex most aláírt megállapodása értelmében a tavalyihoz képest *8 százalékkal emelkedik a szállítandó áruk értéke.* Igen fontos körülmény, hogy a korábbi gyakorlattól eltérően immár harmadik esztende a nyár közepén kötik meg a szállítási terveket, s így a magyar vállalatok egyszerűbben és pontosabban ütemezhetik termelési és szállítási terveiket.

Gyenge választék

Nyári cipőellátás szorító gondokkal — Drága import

Elindultam, hogy könnyű, divatos, nyári szandált vásároljak. Már a második üzletben ráakadtam egy világoskék farmer felsőrészű, spárga telitalpú, 270 forintos cipőre. Ezután a fodrásznőmhöz mentem, aki vastag kötést viselt a lábán. Lemarta a sarkát — mint kiderül — az a „könnyű, nyári cipő", amilyent fél órával ezelőtt én is megvettem. Kérge, orra olyan, mintha cementből lenne.

Magánügy — mondhatná valaki erre —, miért veszünk ilyen lábbelit? Csakhogy rajtam kívül több tízezren vásárolhattak hasonlót. Egyébként is: ez a cipősztori jelzi a nyári kínálatot. Lehet ugyanis divatos lábbelit kapni — de nem minden méretben, vagy olyan drágán, hogy az átlagos keresetű embernek megfizethetetlen. Az olcsó viszont hordhatatlan.

A börze az más!

— Az említett cipőnk hibás konstrukciójú — világosít fel *Zóber Miklós,* a Minőségi Cipőgyár kereskedelmi igazgatója —, ugyanis kissé magasra készítettük a kérgét.

— *S miért ilyen kemény?*

— Igyekeztek a gyárban, hogy tartós legyen... Egyébként ezt a cipőt is dotálja az állam, alapanyagát dollárért hozzuk be.

Zóber Miklóssal a minap megnyílt cipőbörzén beszélgettem, csodálatos görög saruk, magas és trottőr sarkú lábbeliköltemények, mokaszinok között. Hogy mit vesz meg belőlük a kereskedelem? — Nos, elég borúlátó vagyok, mert tavaly is láttam a teljes kínálatot, de azokból sem a legszebbek, legjobbak kerültek a kirakatokba.

Ezt bizonyítja, hogy az idén nyáron is úton-útfélen halljuk: *nem kapok a lábamra cipőt.* Lehet, hogy tavaly többen panaszkodtak, de számuk az idén sem kevés. A magas nők is szeretnének divatosak lenni, de a lapos sarkú modellek elég konzervatív tervezői ízlésről tanúskodnak. A legújabb divat szerinti, magas, vékony sarkú, pántokkal felerősíthető szandálokat *csak a maszek cipészeknél* kapni. Ők pillanatok alatt „ráálltak" a divatra. Az idősebbek nem akarnak régimódinak tűnni, de a feltűnő színű és fazonú, tizenéveseknek szánt modelleket nem keresik. A kínálat langyos, ám a kirakat harsog! Évekkel ezelőtt még ritkaság volt a sárga, zöld, kék, piros szandál, most meg szinte *csak ez* van.

Minderről hogyan vélekedik *György Lajos,* a Belkereskedelmi Minisztérium cipőfelelőse?

— Június elején, a cipőipari országos igazgatói értekezleten megállapítottuk: az idén először *jobban növekszik a mennyiség, mint az érték.* Magyarul: *több a cipő,* és az ára nemigen ment feljebb. Nagy a javulás a gyermekcipő-ellátásban. A tavalyi, hasonló időszakhoz képest április végéig mintegy 28 százalékkal nőtt a forgalom. Jelentős eredménynek tartom, hogy sikerült elérni: az ipar a legkeresettebb modellekből — az idén először! — *vállalta az utánszállítást.* A

Tannimpexszel megállapodtunk, hogy a belkereskedelem is kap — kis szériákat — a külföldre szánt fazonokból.

A divat hiánycikk

— *És a mostani kínálat?*

— Elfogadom, hogy az még *nem olyan, mint kellene.* Ez idő tájt elsősorban a mennyiségre és az árra figyelünk.

— *A divat még mindig luxus?*

— Vannak olyanok is, akiknél az ár másodlagos, első a divat...

Szerintünk ez a csoport sem két tucat vevőből áll — hiszen a kisebb keresetűek is szeretnének legalább egy jó, divatos, alkalmi cipőre szert tenni — nézzük akkor, mit kínálnak a vékonyabb pénzűeknek. Az önálló kereset nélküli egyetemistáknak, középiskolásoknak és a nyugdíjasoknak?

— Az idén a többszörösére emelkedett az import és a hazai textil, farmer férficipők, mokasszinok mennyisége. Igaz, tavaly nem lehetett kapni. Az olcsó, nem éppen divatos, de kényelmes férfiszandálból sincs elég, és kevés az elegáns, bőr férficipő.

Vizsgáljuk meg a fájós lábú, elnehezedett idősebbek helyzetét. Hazánkban több mint másfél millió a nyugdíjas, nagyobbik részük nő. Kétharmaduk bizonyára a kényelmet tekinti elsődlegesnek — így is százezrekről van szó.

— Az idén először lehet kapni szabályozható, lyukacsos, lapos női szandált — mondta György Lajos.

— *Kemény, izzasztó műbőrből...*

— Ha sevróból készülne, 400—500 forint lenne az ára, amit a nyugdíjasok nem tudnak megfizetni.

Mind a cipőbörzén, mind a minisztériumban visszatérő beszédtéma volt, hogy *a legnagyobb hiánycikk a divatos alapanyag — a bőr és a textil.* Jelenleg mindkettő drága, és zömében import. A textilcipő világdivat, de egyetlen gyárunk sem állít elő nagy mennyiségben ilyen anyagot, mert — mint mondják —, nagyobb beruházást igényelne, és azt hiszik, tiszavirág-életű lesz e módi. Pedik a cipőbörzén — amely a 78-as modelleket vonultatta fel — csupa ilyet láttunk. Bőrtalpú és felsőrészű cipőt ritkán lehet kapni. Van ilyen női mokasszin, csak éppen tönkremegy, ha eléred az eső.

Mindenütt ugyanaz

Nem alaptalan az a megfigyelés, hogy divatjamúlttá vált a cipők tisztítása, javítása. Ez volt a véleménye a Duna Cipőgyár Lenin körúti boltjában *Puskádi Károly* boltvezetőnek is. Szerinte *inkább az olcsó, szolid, kényelmes cipő kell a vevőnek.*

A Corso Cipőkereskedelmi Vállalat egyik boltjában *egészen mást* hallottam. (A vezetőnő megkért, ne említsem a nevét és a bolt számát, mert igazgatója engedélye nélkül nem nyilatkozhat. Kérését tiszteletben tartom, bár nem államtitokról, hanem az idén megnövekedett importról beszélgettünk.) Lehet kapni spanyol cipőt 875 forintért — de 800-ért a Váci utcában méretre csináltathatnak cipőt. Mégis megveszik az importot — mondta a boltvezetőnő —, mert *divatos.* Ám azt ő sem értette, hogyan hozhatták be az 570 forintos, *rossz konstrukciójú,* „Wien shoe" feliratú szandált Iránból. (A napokban leértékelték: 270 forintra...)

Elhiszem, amit a Belkereskedelmi Minisztériumban hallottam: női szandálból a tavalyihoz képest 6—7 százalékkal, férfiszandálból 3 százalékkal kapott *többet* a kereskedelem, és egyes cipőtípusokból többszörösére emelkedett az import. Csakhogy évek óta szinte *azonos mennyiségű lábbeli érkezett az üzletekbe,* és ez a néhány százalékos növekedés *alig észlelhető, nem elégíti ki* — különösen minőségben és választékban — a jócskán *megnőtt* mai igényeket.

Az adott mennyiséggel is többet kezdhetnénk, ha nem *ugyanazt a választékot* láthatná a vevő minden üzletben és áruházban. Differenciált kínálatra van szükség, ha másképp nem megy szaküzletek, speciális árbevétel- és nyereség-előírások révén. Mert a kereskedelem, a mai körülmények között — mind nehezebben képes kiszolgálni a vevőt.

Elek Lenke

HORIZONT

Angol hitel Mozambiknak

A Maputóban aláírt gazdasági együttműködési megállapodás értelmében Nagy-Britannia *10 millió font sterlinget* bocsát a Mozambiki Népi Köztársaság rendelkezésére az energiagazdálkodás fejlesztésére és útépítésre.

Világbank-kölcsön Romániának

A Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank bejelentette, hogy Romániának *71 millió dollárt kölcsönöz a sertéstenyésztés fejlesztésére.*

Olasz–brazil vállalat

Az Ansaldo olasz és a Cosinor brazil vállalat képviselői Rómában megállapodtak, hogy Ansaldo Solar do Brasil néven vegyes vállalatot létesítenek *a napenergia elektromosáram-termelésre* történő felhasználásának tanulmányozására.

Svéd segély Kubának

Három év alatt 95 millió svéd korona értékű *oktatási felszerelést és élelmiszeripari berendezést* szállít Svédország a Kubai Köztársaságnak, segélyként.

Bolgár szőlészet

A bolgár szőlőtermesztés és bortermelés fejlesztési programja alapján 1990-ig a hektáronkénti átlagos *terméshozamot* a feldolgozandó szőlőnél a jelenlegi csaknem hatezerről 9 ezer, az étkezési szőlőnél 10 ezer kilogrammra növelik. Bulgária legintenzívebb szőlőtermesztő vidékein 1980 után *új szőlőgazdaságokat* létesítenek.

Nyugatnémet termésbecslés

A Német Szövetségi Köztársaságban az idén várhatóan *22,5 millió tonna gabona* terem, 18 százalékkal több, mint 1976-ban. A burgonya- és cukorrépatermés is valószínűleg meghaladja a tavalyit.

Egy mondatban

A madagaszkári kormány szombaton bejelentette, hogy *államosít öt magáncéget.*

Vasárnaptól valamennyi iráni banknak *tilos* a pénzügyi kapcsolat Rhodesiával.

Franciaország külkereskedelmi mérlege júniusban *2,32 milliárd francia frank hiánnyal* zárult; ez több mint ötszöröse a májusi deficitnek.

A MAGYAR HÍRLAP KEREKASZTALA

Illusztrációk Budapesthez

Hatalmas vállalkozás tanúi és cselekvő részesei a budapestiek: vonzó, nagy horderejű ötéves terv megvalósításán munkálkodik a főváros. Hogy ez mennyiben lesz sikeres, milyen formában öltenek testet a tervidőszak célkitűzései, abban rendkívül nagy szerep hárul a Fővárosi Tanácsra, és természetesen a kerületi tanácsokra is. Fórumunk kerekasztal-beszélgetéseinek sorában éppen ezért fontosnak tartottuk, hogy — korántsem a teljesség igényével — szóljunk a több mint kétmilliós világváros fejlesztési és fejlődési törekvéseiről; hangot adjunk a Fővárosi Tanács és a kerületek együttműködésének; érzékeltessük a tanácsi munka hétköznapjait, különös tekintettel az egységes várospolitikára, a kerületi önállóság és cselekvőképesség érvényesülésére.

Vendégeink a következők: dr. Molnár Endre, a budapesti pártbizottság titkára; Somogyi Imre, a IV. kerületi pártbizottság első titkára; dr. Békesi László, a Fővárosi Tanács elnökhelyettese; dr. Baranyi Pál, a X. kerületi pártbizottság titkára; dr. Aibner Pál, a VII. kerületi Tanács elnöke; Csóré Károly, a XX. kerületi Tanács elnöke; Zarnoczi József, a X. kerületi Tanács elnöke; dr. Pongrácz Pál, Budapest főépítésze; a Fővárosi Tanács építési és városrendezési főosztályának vezetője és Tóth Kálmán, az ÉVM képviselője, a budapesti lakásépítés miniszteri biztosa.

Szerkesztőségünket a megbeszélésen Kiss Gy. János és Fahidy József képviselte.

Szokásos kerekasztal-beszélgetéseink vitaindítóját más alkalmakkor és más témákban sem szokásos hosszúra nyújtani, ezúttal azonban még az átlagosnál is rövidebb volt a bevezető. Vendégeinknek néhány — egymásnak látszólag ellentmondó — tényt sorakoztattunk fel. Egyebek között utaltunk például a sajtó, a rádió és a televízió néhány riportjára, tudósítására. Szándékosan olyanokra, amelyek kapcsán az olvasóban, a hallgatóban és a nézőben felmerülhet a kétség: *mintha bizonyos dolgokban nem lenne elég jó az összhang a fővárosi tanács és a kerületi tanácsok között.* Még azt is előrebocsátottuk: ez ugyan egy kissé nyers megfogalmazás, de feltételezhetően jó alkalmat kínál arra, hogy megvizsgáljuk a fővárosi tanács *irányító készségét*, ugyanakkor a legilletékesebbektől, a kerületi vezetőktől halljunk tényeket a *kerületi önállóság és cselekvőképesség* témakörében.

Egységes egész

Mindenekelőtt hadd emeljük ki a budapesti pártbizottság titkárának néhány gondolatát. Molnár Endre rendkívül érzékletesen és meggyőzően vázolta fel *azt a horizontot, amelynek látása és láttatása nélkül egyszerűen elképzelhetetlen Budapestről, a fejlődés irányáról és arányairól*, a tervekből adódó gondok reális értékeléséről, nem utolsósorban a fővárosi tanács és a kerületek kapcsolatáról, közös törekvéseiről — s olykor vitáiról — beszélni. Mindenki tudja — mondotta —, hogy a főváros huszonkét kerületből áll, de immár szemléletben és cselekvésben egyaránt egyre határozottabban érvényesül annak a tudata is, hogy *a huszonkét kerületből álló Budapest mégis egy város.* Abban sincs ma már vita, hogy amikor fejlesztésről van szó, Budapestet *egységes egésznek* tekintsük.

Fejlődésének jellegzetes szakaszába jutott ezekben az években Budapest. Van egy *jóváhagyott, nagy horderejű* ötéves terve. Lényegében a második olyan ötéves terve ez a hatalmas településnek, ami különösen erőteljes lépésekkel viszi előre a fejlődés útján. A részletekről nagyon sokat írt a sajtó, sokat tudnak az állampolgárok. Ugyanakkor — és ez a második sajátosság — miközben az ötödik ötéves terv végrehajtásán fáradozunk, *már tovább kell tekinteni, hozzá kell látni a következő ötéves terv*, mi több, az 1990-ig terjedő időszak előkészítéséhez, megalapozásához. S ha most néhány területen bizonyos gondokkal küszködünk, annak az egyik magyarázata éppen abban van, hogy *a korábbi ötéves tervben bizonyos döntések és intézkedések elmaradtak, amelyek pedig a mostani ötéves terv végrehajtásához kedvezőbb feltételeket teremthettek volna.* Hogy mindez hogyan kapcsolódik kerekasztal-beszélgetésünk témájához — a már említett szélesebb horizonthoz —, ezt sem kerülte meg a budapesti pártbizottság titkára. Hangsúlyozta: nem pusztán a fővárost kell egységes egésznek tekintenünk; a jövőről gondolkodva, *terveinket és tetteinket nem korlátozhatjuk a főváros közigazgatási határáig*, látni kell az egész vonzáskörzetet, az agglomerációs övezetet, mégpedig jóval túl a szigorúan vett agglomerációs övezet 44 településén. Ezeknek sorsát, életét, jövőjét, fejlesztési irányát *a fővárosével együtt* kell vizsgálni. Ennyit a horizontról, a vonzáskörzetről, a fejlesztések megítélésének alapkoncepciójáról.

Ugyanakkor az egymást követő ötéves tervek nem pusztán az anyagi eszközök gondos felhasználását jelentik, hanem mindegyik *nagy horderejű társadalompolitikai kérdés is.* S ennek keretében bizony, nem lehet figyelmen kívül hagyni például *a történelmileg kialakult valóságos helyzeteket, a jelentős különbségeket és a feszítő erejű ellentmondásokat*, a már ma előrelátható *holnapi* igényeket. Éppen ezért szükséges, hogy a távlati elképzelésekben, azoknak megalapozott és következetes érvényesítésében a gondok enyhítése, majd megoldása mindenkor tükröződjék, a főváros egy-egy térsége, kerülete vagy kerületrésze *mindenkor érezze azt, hogy a fővárosi távlati tervek a szűkebb pátria érdekeit is* éppen úgy szolgálják, mint az egységes Budapest fejlődését. A jelenlegi ötéves terv előkészítése, kidolgozása, *e munka megannyi demokratikus vonása azt bizonyította, hogy e kettős szempontot a párt- és a tanácsi vezetés igyekezett összhangba hozni.* Igaz, eközben, egyáltalán a hétköznapi munka közepette természetesen akad vita, vannak megoldásra váró problémák a fővárosi tanács és a kerületek együttműködésében. Ez azonban *érthető következménye mai feladataink méreteinek, a fejlődés tempójának*, mindannak, amilyen helyzetben az ötödik ötéves terv végrehajtásán fáradozik Budapest.

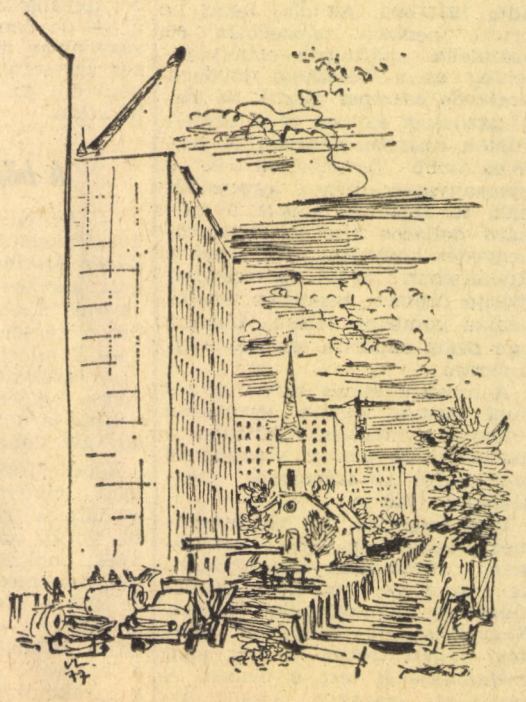
Összhangban, de kölcsönösséggel

A tanácsi munka természetéből adódik, hogy a kerületi vezetés és apparátus, amely közvetlenebbül találkozik az állampolgárokkal, *élénkebben és élesebben reagál a gondokra.*

Nem, áldatlan és meddő viták valóban nincs szükség. Hibát követnénk el azonban, ha a kerületek érveit és ellenérveit úgy minősítenénk, mintha azokat mindig, mindenkor valamiféle „rutinpanaszkodás" diktálná. A kerekasztal-beszélgetés során ugyanis a továbbiakban kiderült: a maguk tapasztalatai alapján a kerületek különböző vezetői számtalan olyan gondot tudnak felvázolni, amelyek *a fővárosi tanács számára nemcsak megszívlelendők, hanem tanulságosak, mi több, figyelmeztetőek.* A legalapvetőbb kérdésben — vagyis abban, hogy a fővárost egységes egészként kell szemlélni és fejleszteni — *egyetlen percig sem volt vita.* Ezt ma már a kerületek is pontosan látják.

A kerületi és a fővárosi érdek meglehetősen összetett témakörében, akkor mégis mi az, ami időnként alapot ad bizonyos konfliktusokra? Somogyi Imre ezzel kapcsolatban fontos megállapításokat tett. Beszélt a *mindmáig létező provinciális szemléletről;* arról, hogy azért még él az a régről hozott kerületi magatartás, ami jobbára *úgy követel minél többet a főváros rendelkezésére álló fejlesztési eszközökből, hogy közben nem veszi figyelembe a városfejlesztés átfogó, egységes* szempontjait. Ez mindenképpen a kerületeknek szóló kritika volt. Ám azt sem hallgathatjuk el — mondotta —, hogy a főváros vezetésének dolga és érdeke lenne az eddigieknél részleteiben is lényegesen jobb *kerületi informálás;* annak a szüntelen érzékeltetése, hogy a látszólag különböző érdekeket *hogyan lehet összhangba* hozni. A kerületeket ugyanis olykor *kész tények elé állítja* a főváros.

Az utóbbi időben ugyan javult az információ, a tervezés időszakában határozottan *igényli a főváros vezetése a kerületek véleményét, javaslatát.* Ám azt már fájlalni lehet, hogy bizonyos kerületi javaslatok elutasítását *korántsem indokolják meg* mindig. Gondot jelent az is, hogy jobbára — és elsősorban — *az elnökökön keresztül* irányítja a tanácsot és az apparátust a főváros, noha rendkívül nagy tartalékot jelentene az is, ha *hasonló jó együttműködésről beszélhetnénk a fővárosi tanács elnökhelyettesei és a kerületi elnökhelyettesek* között. A meglehetősen féloldalas, egysíkú kapcsolat lehet az oka például annak is, hogy nem mindenben mondhatjuk el: a végrehajtásban egy akaraton vagyunk és egy nyelven beszélünk.

Újpest, Munkásotthon utca
(Vincze Lajos rajza)

Közismert, hogy milyen sok új feladatot kaptak a kerületek az utóbbi években — hangsúlyozta Somogyi Imre —, ám ehhez *a megfelelő önállóságot még nemigen érezhetik.* Márpedig abban, amiben nekik kell dönteni, intézkedni, *ne legyen megkötve a kezük.* Feltételezhetően nem kis gondot jelent ez a fővárosnál sem, mert elképzelhető, hogy például nem lehet véletlen a következő: a főosztályvezetők szinte mindenben az illetékes elnökhelyettesheztordulnak, hogy válaszolni tudjanak a kerületek kérdéseire... Szóba került az apparátus, a szakigazgatás munkája és tevékenysége is. A kerületek a rugalmas, gyors és szakszerű ügyintézés tekintetében nincsenek könnyű helyzetben, ugyanakkor talán azzal is lehetne segíteni rajtuk, ha a fővárosi tanács *nagyobb rugalmasságot, ésszerűséget* engedne néhány szakterületen.

Határozottabb döntést

Szerkesztőségünk kerületi vendégei sok tekintetben csatlakoztak az újpesti tapasztalatokhoz, néhány vonatkozásban pedig kiegészítették azt. A nyílt és egységes várospolitika gyakorlati érvényesítése mellett foglaltak állást; érzékeltették *a korábbi évekhez képest egyre javuló* fővárosi és kerületi kapcsolatokat, s ha arra is kitértek, ami ma még gondot okoz, úgy azt a hatékonyabb munka, az együttműködés még meglevő gondjainak enyhítése érdekében tették. Csóré Károly például — megannyi kedvező jelenség nyugtázása után — szóba hozta a csepeliek *bizonyos türelmetlenségének* egyik jelentős okát. Nevezetesen azt, hogy noha már másfél esztendő eltelt a jelenlegi tervidőszakból, *jó néhány nagyobb feladatot jelentő tervükre nincs elfogadott beruházási* program.

Ilyen helyzetben mit mondjon a kerületi vezetés az üzemeknek, az állampolgároknak? Különösen a célcsoportos lakásépítés, az oktatási intézmények fejlesztése okoz gondot Csepelen, éppen e bizonytalanság miatt. Ami pedig a főváros és a kerület kapcsolatait illeti, azok lényegesen javultak, de Csepelen úgy vélik: a kerületi munkára jótékony hatással lenne, ha a szakigazgatási osztályok vezetői és a főosztályvezetők mellett *gyakrabban nyílna lehetőség az elnökhelyettesekkel való rendszeresebb, helyszíni* találkozásra.

Megbeszélésünk X. kerületi két vendége egyértelműen dicsérte a főváros és Kőbánya nagyon hasznos, alkotó légkört teremtő kapcsolatrendszerét. Zarnoczi József hangsúlyozta: mindig azt kell kölcsönösen vizsgálni, hogy bizonyos kérdések végrehajtásába, mechanizmusába *hol csúszik hiba.* Ha erre koncentrálunk, úgy minden álvitánál többre megyünk. A mi munkamódszerünk a következő: *igyekszünk minél többet kezdeményezni, terveinket egyeztetni, különösen a városfejlesztés kérdéseiben.* Úgy véljük, hogy a széles körű kerületi összefogáson nyugvó terveink következetes megvalósítása — amellett, hogy ennek a színhelye Kőbánya — *lényegében fővárosi igényeket elégít ki, szerves részévé válik a sokat emlegetett egységes* várospolitikának. Korábban néha előfordult, hogy a mi terveinket és módszereinket talán *nem nézték jó szemmel más kerületek,* ám mi a jövőben is ezt a felfogást szeretnénk érvényesíteni, így akarunk előrehaladni. Mi úgy véljük, hogy nyugodtan beszélhetünk kerületi önállóságról. *Különösen azokban a vállalkozásokban van határozott és erőteljes önállóságunk, amelyeket a saját erőnkből* valósítunk meg.

Merőben más oldalról közelítette meg a témakört dr. Aibner Pál, s egy kicsit a jövőt is megidézte. Leszögezte: a népképviseleti, önkormányzati jogkör a főváros és a kerületek viszonyában *merőben másképp valósul meg, mint bármely más városi önkormányzatnál.* A főváros huszonkét kerülete, vagyis *túltagoltsága eleve nehezíti a kérdést*, és előbb-utóbb ezzel is szembe kell nézni. Szerinte a döntési jogkörök ma elég világosak, egyértelműek, *az arányokat is reálisnak* tartja. E tekintetben alig hinné, hogy a kerületi tanácsok jogkörének bővítése örömet váltana ki, s távolról sem azért, mintha többletmunkától félnének a kerületek. Csakis azért, mert *ehhez jelenleg nincsenek meg a feltételek.* Információk vannak ugyan, ám *megnyugtató személyi feltételekről kevésbé beszélhetünk.* „Menny-yire más lenne a helyzet — mondotta —, ha a fővárosnak hat kerülete lenne, ám azokban *a kerületi igazgatás felkészült, hozzáértő, a hatáskörében döntésre érett szakemberekből állna."* Éppen ezért e pillanatban a döntési jogkör *az adott helyzethez viszonyítva* optimálisnak tekinthető.

Hogyan látja a fővárosi tanács ezeket a kapcsolatokat? Dr. Békesi László elnökhelyettes higgadt, érvelő hozzászólásában mindenekelőtt nagy teret szentelt az együttműködésben tapasztalható szemléletbeli változásoknak. Hosszan időzött Budapest sajátos helyzeténél, s kijelentette: ha valaki netán olyan önállóságot kérne számon a kerületeknek, mint ami egy járási székhelynek, városnak vagy bármely más önálló területi egységnek kijár, *az alapvetően hibás szemlélet lenne.* Budapest ugyanis *nem huszonkét önálló egység összessége, hanem egységes egész!* Az összehangolt fejlesztés csakis együttes gondolkodással és akarattal, tervszerűséggel képzelhető el. Ez felel meg *a több mint kétmillió állampolgár igényének és a népgazdaság mindenkori lehetőségeinek.*

Nem lehet huszonkét koncepció szerint fejleszteni a várost. A kulcskérdés az, hogy az egységes fejlesztést garantáló tervek kidolgozásában *tükröződjék* a huszonkét kerület véleménye. Itt és ebben van létjogosultsága mindenfajta gondolatnak. S amikor *a különböző érdekek vitája után jó tervekhez jutunk, legyünk egységesek a végrehajtásban, amiben aztán* megvan a kerületek sajátos irányító és ellenőrző szerepe és meg kell hogy legyen a végrehajtó és szervező szerepe is. Úgy vélem, *a mostani ötéves terv ilyen értelemben példás munkának* tekintendő.

Érdekazonosság

A már említett három legfontosabb városformáló feladatra, a jelenlegi ötéves tervben rendelkezésre álló 76 milliárd forintból 66 milliárdot fordítunk. *Ez a tény sok mindenre választ ad!* Azok a feladatok, amelyek *szigorúan véve a kerületekhez kötődnek, az anyagi lehetőségek mintegy 13—14 százalékát* jelentik. S mégsem mondjuk azt, hogy nem lenne helye a kerületi érdekek felvetésének és érvényesítésének még e három nagy vállalkozás keretében is; amikor a konkrét programok kialakulnak, a kerületek nagyon sokat tehetnek a megvalósításért, márcsak azért is, mert *azt senki sem tagadhatja, hogy a főváros egészét szolgáló fejlesztések egyben a kerületek boldogulását is jelentik.*

S ugyanakkor azt is látni kell, hogy a különböző kerületeket összehasonlítva *milyen nagyok a különbségek, a feszültségek.* Az úgynevezett ellátási szintek különbségének csökkentésére kell törekedni. Ezeknek *a központi meghatározása* rendkívül fontos, *ezt nem lehet a kerületi döntések szavazatarányától* függővé tenni. Mindezzel együtt a főváros vezetése tisztában van a kerületi munka gondjaival, *azzal a lelkiismeretes közszolgálattal és közképviselettel, amelyet a kerületi tanácsok évek óta vállalnak*, s minden tekintetben igyekszik szabad utat engedni *az életrevaló* javaslatoknak, *az okos* kezdeményezéseknek, mindannak, ami *erősíti az egységes szemléletű* várospolitikát.

Brit gazdaság

Forró nyár, langyos remények

Július elsején *lejárt* az az átmeneti időszak, amelyet a Közös Piac biztosított Nagy-Britanniának arra, hogy gazdasága alkalmazkodjék a nyugat-európai integráció előírásaihoz. A szigetország tehát *teljesen felszámolta* a vámokat a többi tagállam irányában és egész gazdasági rendszerét összhangba hozta az integrációs előírásokkal. A közös piaci tagság ötödik évében azonban a brit közvélemény egy jelentős része *még mindig nem tudta „megemészteni"* a csatlakozás tényét. Az elmúlt hónapokban újult erővel folytatódott a szigetországban a Közös Piac-ellenes kampány.

Közös piaci gondok

A Gallup-intézet felmérése szerint igencsak meglepő lenne az eredmény, amennyiben népszavazást tartanának a tagság kérdéséről. A szavazók 47 százaléka az azonnali kilépés mellett foglalna állást, 38 százaléka a további tagság híve, 15 százaléka pedig nem tudna határozott választ adni. Ez a mostani felmérés jelentős *változást* mutat a két évvel ezelőtt valóságban megtartott referendum eredményéhez képest. 1975-ben a lakosság 63 százaléka szavazott *igennel* a közös piaci bentmaradásra, 37 százaléka pedig *ellene*. Persze az elmúlt két esztendőben történt egy és más mind az angol, mind pedig a tőkés világgazdaságban.

Egyelőre váratnak magukra azok a „dinamikus hatások", amelyeket a Közös Piac és a csatlakozást szorgalmazó *Wilson-kormány* ígért az angol gazdaság számára a hetvenes évek elején. *Nem sikerült lényegesen változtatni a versenytársakéhoz képest elmaradt gazdasági struktúrán*, a gyenge versenyképességen, valamint a hagyományos „angol betegségeken". Mindent összevetve: Nagy-Britannia világgazdasági szerepének fokozatos csökkenését mind ez idáig *nem sikerült megállítani*.

Az átmeneti időszak befejeződése *csak növeli* a szigetország gondjait. A sertéshús szubvenciójának megszűnése, a közös agrárpolitika, a viszonylag magas költségvetési hozzájárulás egyre népszerűtlenebbé teszi a Közös Piacot a brit dolgozók körében, akik saját pénztárcájukon érzik a csatlakozás hátrányait. A Munkáspárton és a kormányon belül *fokozódik a tagság ellenzőinek száma*, sokan újabb népszavazás kiírását követelik.

A Közös Piac-ellenes hangulathoz a szigetország sovány gazdasági eredményei mellett minden bizonnyal az is hozzájárul, hogy a Kilencek szinte semmit sem tudtak tenni az integráció és Nagy-Britannia gondjainak leküzdésére. Az angol vezetés *tehetetlennek* bizonyult az első félévben is, amikor is a szigetország töltötte be a Közös Piac miniszteri tanácsának soros elnöki tisztét.

Stagnálás mérlegjavulással

A közös piaci tagsággal kapcsolatos *újabb bonyodalmak* mellett a kormánynak számos súlyos gazdasági kérdéssel kell szembenézni. Továbbra is késik a régvárt fellendülés. A gazdasági növekedés idei üteme optimista becslések szerint 1.8—2 százalék lesz. Az ipari termelés még mindig *nem érte el* az 1973—74-es szintet. Tovább emelkedik a munkanélküliek száma, s az év végére valószínűleg eléri a másfél milliót. Sikerült ugyan megfékezni az 1975-ös vágtató, 25 százalék körüli inflációt, azonban az áremelkedést a tervekkel ellentétben nem sikerült egyszámjegyűvé tenni, az idén 12 százalék. Ezzel szemben a szakszervezetek és a kormány két éve érvényben levő bérpaktuma tavaly legfeljebb 10, idén pedig csak 4,5 százalékos béremelést tesz lehetővé. 1975-ben a kormány és a szakszervezetek „társadalmi szerződést" kötöttek, melynek értelmében a munkások visszafogták bérkövetéseiket, cserébe viszont a kormány megígérte az infláció és a munkanélküliség leszorítását, illetve a gazdaság növekedési ütemének növelését.

A tavalyi látványos és súlyos fontárfolyam-zuhanás a kivitel jelentős emelkedését eredményezte. *A font továbbra is gondokkal küzd*, árfolyamát most megpróbálják 1,70 dollár körül stabilizálni. Némi vigaszt jelent viszont, hogy az exportemelkedés miatt javult a fizetési mérleg egyenlege: a tavalyi 1,5 milliárd fontos deficitet idén mintegy *400 fontos aktívum váltja fel*. Számottevően növekedtek a szigetország pénzügyi tartalékai is. A külkereskedelmi mérleg hagyományosan krónikus hiánya az Északi-tengeren megindult olajkitermelés következtében is *fokozatosan apad*. Az északi-tengeri olaj jótékony hatása elsősorban abban mutatkozik, hogy a fokozatosan csökkenő olajimport az olajszámla apadását eredményezi. (Nagy-Britannia olajigényének több mint egyharmadát ma már a tengeri olajmezőkből fedezi.)

A bérpaktum jövője

Kedvezően alakul a beruházási kedv, de rontja a brit gazdaság hosszú távú kilátásait a kapacitás-kihasználatlanság, valamint az, hogy a rendelésállomány nem növekszik. A közelmúltban végrehajtott államosítások — hajógyártás, repülőgépipar — hatása *még nem mutatkozhat* a gazdasági életben az eltelt idő rövidsége miatt.

A bérpaktum második szakasza hamarosan lejár. A kormány és a nagyiparosok szeretnék rávenni a szakszervezeteket, hogy még egy esztendőn át *korlátozzák* bérkövetéseiket. Amennyiben erre nem hajlandók — érvelnek a bérpaktum hívei —, ismét számítani lehet az infláció felszökkenésére, a munkanélküliség erős emelkedésére, valamint a gazdasági növekedés további lassulására.

A szakszervezetek egy része — tagjainak nyomására — *nem hajlandó* újabb hosszabbításra, megelégelte, hogy kétévi bérkövetelés-visszafogás ellenére vajmi kevés javulás következett be az ország gazdasági életében. Számos szakszervezet ugyanakkor hajlandó még egy év türelmi időt adni a kormányzatnak, ígéretei beváltására. A Callaghan-kormánynak most már erőteljesebben kell beavatkozni a gazdasági folyamatokba. Elkerülhetetlen a megnyírbált közkiadások újbóli emelése, ugyanis az elmúlt esztendőkben általában a szociális kiadások visszafogása jellemezte a költségvetést.

A munkáspárti—liberális kormánynak egyszerre kétfrontos gazdasági — és politikai — harcot kell megvívnia ezen a nyáron.

Gonda György—Lőrincze Péter

Büntet a gyár?

A lakosság látja kárát – Különös egyezség az ipar és a kereskedelem között

— Tessék talán benézni a jövő héten! — ez a jól ismert közhely ma is gyakran elhangzik a boltokban. Legtöbbször az ipar késedelmes szállítása miatt; amikor is a gyártók *nem tesznek eleget* a szállítási szerződésben rögzített határidőnek. A másik ok ugyancsak nem egyedi: a kereskedők *rosszul mérték fel* az igényeket, keveset rendeltek vagy éppen sokat, csak nem azt, amit kellett volna. Mindebből nemcsak a vevőnek származik kára, hanem a gyárnak és a kereskedőnek is — attól függően, ki szegte meg a szavát. Kötbért, kártérítést számíthatna föl a kereskedő, csakhogy — bármily furcsa — erre ma *nemigen tart igényt*. — *Ugyanis* mindkét fél — ő is — gyakran téved. Olyan egyezség születik így, amelynek a vásárló issza meg a levét...

Nem divatos

A jelenleg érvényben levő áruszállítási szerződési rendszer *megfelel-e* a mai forgalomnak; a korszerűsödő kereskedelemnek? Erről beszélgettünk *dr. Gazda Tamással* és *Németh Lajossal*, a Ravill Nagykereskedelmi Vállalat vezetőivel.

— Nálunk ma *nincs* szerződési kényszer és az jó dolog. Az ipar *nem köteles* velünk megállapodni és mi sem vagyunk kötelezhetőek, hogy bizonyos mennyiségű, típusú áruval kiszolgáljuk valamelyik kiskereskedőt. Ám felelősek vagyunk — csakúgy mint a többi cég — az ellátásért.

— *Gyakran megszegik a szerződéseket?*

— Elöljáróban le kell szögezni: vállalatunk híradástechnikai és háztartási gépek értékesítésével foglalkozik. Ezeket — például hűtőgépet, tévét — egy-két hazai cég gyártja. A vidéki, fővárosi nagykereskedők, áruházak száma jóval több, sőt a kiskereskedők is — például a Keravill — vásárolhatnak közvetlenül az ipartól. A gyártók monopolhelyzetben vannak — a következmények ismertek. Tény: esetenként hetekre eltűnik bizonyos áru a boltokból.

— *Joguk van kötbért követelni.*

— Nemigen pereskedünk... A kötbér összege *csekély*, több időt, pénzt visz el maga a per. Egyébként is, ha a mi igazunk bebizonyosodik, *attól még nem lesz több áru a boltban*. A gyár pedig *utólag „megbüntethet"* minket — például ha a negyedévre ígért tételeket a kilencvenedik napon szállítja. Ehhez joga van... No meg: ipari partnereink többsége jó ismerősünk, tudjuk, hogy késedelmüknek legtöbbször objektív, rajtuk kívülálló oka van, például hirtelen exportrendelés, alapanyaghiány. Ezért fizessenek ők — nekünk?,

— *De ebből önöknek vesztesége, a vevőnek meg bosszúsága származik...*

— Ez igaz, például ebben a félévben a VBKM igen keveset szállított villanytűzhelyből — majd rákapcsolnak később — nekünk gyorsan meg kellett vizsgálni a szocialista import lehetőségeit, ám a behozatali engedélyezés hosszú időbe telik... Vagy itt van a *színes tévé*-ügy. Az első félévben alig kaptunk belőle. Hogy miért? Ezek drága masinák, a garanciát meg akartuk két évre hosszabbítani. Ezért minden készülékhez pótoltunk tavaly — saját zsebünkből — 500 forintot. Ám az idén már 25 ezer tévét (másfélszer annyit, mint 1976-ban) akarunk értékesíteni. Az összeget és félmillió forint, ennyit egyedül nem vagyunk képesek áldozni. A fogyasztói ár nem emelkedhet — az ipar nem vállalja a pluszköltséget. Az alku folyik.

Meg a színes készüléket népszerűsítő tévévételkedők...

— A minőség is fontos kritériuma az áruszállítási szerződéseknek. *Minőségi kötbért emberemlékezet óta nem fizettek nekünk a gyártók, pedig jónéhány széria hibásan érkezik raktárainkba.* Ilyenkor visszavitetjük a tételt, az üzemben kicserélik vagy kijavítják — még a végső szállítási határidő előtt. Tehát kötbért *nem*

is követelhetünk. Régebbi példa: a Videoton a gyenge színvonalú Benczúr tévé önköltségébe *eleve bekalkulálta* a minőségi kötbér összegét.

— *A kötbér ezek szerint „nem divatos" dolog?*

— Nézze, előfordul, hogy mi is megváltoztatjuk igényeinket. Meg aztán az iparhoz hasonló „fegyvert" használunk a kiskereskedelmi cégekkel való harcokban.

Nemcsak a háztartási gépek és híradástechnikai cikkek kereskedelmére jellemző ez. Idézet *dr. Sághy Vilmos* belkereskedelmi miniszter 1976. végén megjelent írásából:

Egy minisztertanácsi határozat

„Az ipar és a kereskedelem közötti szerződések megsértésének jelenleg nincs igazán komoly megtorlása. Például az egész ruházati kereskedelemben csupán néhány tízmilliós kötbérigényt érvényesítettek, pedig tudjuk, hogy nagyon sokszor zavarokat okozott a szállítás teljes elmaradása. Ennek a „kéz kezet mos" szemléletnek, sajnos, a lakosság látja kárát."

Dr. Schagrin Tamás, a Belkereskedelmi Minisztérium jogi osztályának vezetője elém teszi a 2003/1977. számú II. 17-én napvilágot látott minisztertanácsi határozatot, amely kimondja, hogy *rendezni kell* a kis- és nagykereskedelmi vállalatok, valamint az ipar szállítási kapcsolatait.

— Ma a két legelterjedtebb forma a *szállítási szerződés* és a *raktári beszerzés*. Ez utóbbinak a kiskereskedelemben van jelentősége, *eseti*, „ad hoc" jellegű, *kötetlenebb* típus. A szállítási szerződés meg *túl merev;* igen korán — az igények általános, nem pedig konkrét ismeretében — kell nyilatkozni árról, minőségről, mennyiségről, nagyságról. Egy közbenső változaton gondolkodunk, amely *szervezettebbé, ugyanakkor rugalmasabbá* tenné az árukapcsolatokat, erősítené a vevőket közvetlenül kiszolgáló *kiskereskedők pozícióját és megszüntetné a párhuzamos piacfelmérést, rendelést, például a Keravill és a Ravill esetében is*. Az adminisztráció csökkentése érdekében tervezzük egy másik *újdonság* bevezetését: egy-egy településen, körzetben bizonyos alapélelmiszerekből általában azonos mennyiség fogy, erre nem kellene mindig külön áruszállítási szerződést kötni, hanem csak egy lazább keretmegállapodást. Bár a gyakorlatban létezik ma már ehhez hasonló, az „nem az igazi". Olykor, mire az utolsó faluhoz ér a „túrakocsi", már nem marad rajta áru. De olyan esetről is tudunk, hogy a boltvezető és a kocsikísérő jó kapcsolatától függ egy-egy helység áruellátása. *A konkrét, szervezettebb, egyszerűsítő eljárások irányába kell haladni az áruszállítás módosításának*, összhangban a készülő belkereskedelmi törvénnyel és a módosítandó polgári törvénykönyvvel. Ez utóbbinak egyik fontos újdonsága lesz, hogy igyekszik majd *megfogni és szankcionálni a gazdasági erőfölénnyel — a monopolhelyzettel — való visszaélést.*

— *Erre szolgálna a kötbér is...*

Egységes fellépés

— Egy 1973-ban alkotott pénzügyminisztériumi rendelet *előírta* a vállalatoknak, hogy nyilvántartsák a kötbérek összegének alakulását, valamint az okokat, ami miatt eltekintenek joguk érvényesítésétől. Hiszen *nem kötelező* a kötbért követelni és a jövőben sem célunk, hogy erre erőltessük, netán kényszerítsük a kereskedőket. De el kell érni, hogy egy-egy szakmán belül *egységesen* lépjenek fel: ha az egyik kereskedő nem veszi át a rossz minőségű árut, a másik se tegye. Ha pedig határidő után szállít az üzem, minden átvevője követelje a kötbért. *Csak így lehet előmozdítani az üzletek folyamatos, jó minőségű árukkal való ellátását.*

Elek Lenke

Termel a bazaltgyapotgyár

Megkezdte az üzemszerű termelést a Könnyűbeton és Szigetelő Anyagipari Művek tapolcai bazaltgyapotgyára. Évente másfél millió négyzetméter bazaltgyapotlemezt ad a népgazdaságnak.

Az értékes szigetelőanyag gyártási technológiája különben a nyersolvasztókéhoz hasonló. A bazaltgyapot felhasználása széles körű, miután hőálló. Jól bírja a 700 Celsius fokos hőmérsékletet is.

Gyáregyesítés

Nagyszabású Rába-tervek

A Győri Rába MVG két szombathelyi gyára június végéig négy telephellyel külön irányítás alatt működött, és ekkor *egyesült* a szerelvénygyár, valamint a mezőgazdasági gépgyár. A termelőerők koncentrálását célzó intézkedés a Rába fejlesztés-politikájának része, hiszen 1978-ban *600 millió forint értékű* mezőgazdasági gépet szándékoznak gyártani Szombathelyen. Az V. ötéves tervidőszak végére tervezett termelési érték pedig meghaladja *az évi egymilliárd forintot*.

Szombathelyen a magyar mezőgazdasági gépgyártás egyik *legnagyobb bázisa* van kialakulóban.

— rácz —

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

Cementgyár Lengyelországban

Lengyelország nemzeti ünnepének előestéjén új iparvállalatokat és kommunális létesítményeket helyeztek üzembe. Az Opole vajdaságban például átadták a *Gorazdze Cementgyárat*. A korszerű vállalat éves termelése meghaladja majd *a 2 millió tonna* kiváló minőségű *cementet*.

Libereci vásár

Párt- és kormányküldöttség részvételével, amelyet *Stephan Gornik*, a CSSZK kormányának alelnöke vezetett, csütörtökön megnyílt a libereci *árumintavásár*, a csehszlovák ruházkodási kultúra sorrendben 22. seregszemléje. A vásáron 500 kiállító mutatja be legújabb divatújdonságait.

Lézersugaras nyomdagép

A Siemens AG bejelentette, hogy több éves munkával *lézersugárral működő nyomdagépet* fejlesztett ki. A 3352-es jelzésű gép percenként *21 ezer sort nyomtat ki*.

Leértékelték a cruzeirót

A Brazil Központi Bank idén nyolcadszor *devalválta a cruzeirót*. Az intézkedés értelmében a dollárhoz viszonyított árfolyam az eddigi 14,28—14,35 cruzeiróról 14,49—14,56 cruzeiróra változott.

Járműkereskedelem az NSZK-ban

A Német Szövetségi Köztársaságban 1977. első hat hónapjában *több mint másfél millió új járművet* vettek nyilvántartásba. *9 százalékkal többet*, mint az elmúlt év hasonló időszakában.

KORSZERŰBBEN

Az első számítógépek megjelenésétől alig néhány évtized telt el, s ez alatt az aránylag rövid idő alatt a számítógépek alkalmazása példátlan gyorsasággal terjedt el a tudomány, a technika, a gazdaság területén. A korszerűsítés és a számítástechnika az igazgatásban — s ezen belül az államigazgatásban is — egyre inkább összetartozó fogalommá válik. Mi több, az igazgatás korszerűsítésének ez, valamint más gépesített formája ma már nem csupán elméleti kérdés, hisz gyakorlati megvalósulására számtalan példát találhatunk mindenfelé az országban, elsősorban az igazgatási ágazatban. Mai összeállításunk az eddigi eredményekről, az ilyen irányú új lehetőségekről, korszerűsítési törekvésekről kíván vázlatos képet adni.

Nemcsak géppel

Ha egy-egy ügy kevesebb aktát, pecsétet igényel, nemcsak a lakosság jár jól, hanem a tanácsi dolgozók is. Az V. kerületi Tanács Végrehajtó Bizottsága például 1980-ig feladattervet dolgozott ki a munka egyszerűsítésére. Erről beszélgettünk *dr. Bernáth István* tanácselnökkel.

— Úgynevezett *székhelykerület* vagyunk, s ez sok speciális feladatot ró ránk. Hozzánk tartoznak például fővárosi méretekben a kisajátítási ügyek, a közlekedéssel kapcsolatos szabálysértések, mi tartjuk nyílván az összes külföldi telektulajdonost, mi szedjük be a külföldi gépjárművek és vízijárművek után az adót. A mi anyakönyvünkben szerepelnek a magyarok külföldi házasságkötései. Szociálpolitikai osztályunk fővárosi hatáskörrel dönt a szociális otthonok lakóinak esetleges áthelyezéséről. Mást ne mondjak, csupán a lakás-, telek- és üdülőtulajdonosok nyilvántartása *nyolcezer* tétel. Mindez lehetetlen lenne *a peremlyuk-kártyás módszer nélkül*. Ugyancsak így dolgozzuk fel a tartási és életjáradéki szerződéseket is.

A gépesítés tehát megkíméli az embert, áttekinthetőbbé teszi az ügyvitelt. Ezért az V. kerületi Tanácsnál — a huszonkét kerület közül elsőként — már 1968-ban *bevezették az adók gépi könyvelését*. Most pedig szeretnének rátérni *a diktafonos hangrögzítésre*, de sajnos csak egy ilyen készüléke van a tanácsnak. Pedig lényegesen könnyítené a munkát, az adminisztrációt, kevesebb gépíróra lenne szükség, ha nem lenne hiánycikk a diktafon...

— A technikai megoldások mellett miként könnyítik még a munkát?

— *Összevonásokkal*. Régebben például két íktató csoportunk volt. Külön-külön egyik sem működött tökéletesen. Most, összevonva, sokkal eredményesebben dolgoznak. Az osztályok elhelyezése sem volt megfelelő, nagy átcsoportosítást hajtottunk végre. Most az osztályok *nincsenek szétszórva* a különböző emeleteken, s ez nemcsak a munkát könnyíti, hanem a munkafegyelemre is jótékonyan hat és segíti az ellenőrzést. A munka javításának egyik alapfeladata, hogy a dolgozó tisztában legyen a tennivalójával. Ezért az elmúlt esztendőben *tizenöt előadást* rendeztünk, amelyeken a Tanácsigazgatási Szervezési Intézet tudományos munkatársai tartottak előadásokat az 1957. évi IV., az úgynevezett államigazgatási eljárási törvényről, valamint az ügykezelési szabályokról.

Kevesebb akta, kevesebb ügyirat — itt is ez a cél. Ezt segíti az V. kerületiek nemrégiben megnyílt, korszerű ügyfélszolgálati irodája is. Vagyis: ahol lehet, géppel könnyítik a munkát, de azért *nemcsak a technikára építenek*, hanem szabad utat engednek az okos gondolatoknak, az ésszerűbb munkaszervezésnek is.

A. T.

Nem volt nehéz meggyőződnie...

Számítástechnika és igazgatás

Csak az élet útjai kiszámíthatatlanok... *Dr. Kalas Tibor*, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Tanács főelőadója, aki Szegeden szerzett jogi diplomát — mint tanácsi ösztöndíjas —, a *Miskolc* megyei Városi Tanács III. kerületi hivatalánál kezdett dolgozni. Nem volt nehéz meggyőződnie arról, hogy az első fokú hatóságok vállán sok olyan teher nyugszik, amit tulajdonképpen *nem nekik* kellene viselniük. S mert időközben beiratkozott a Közgazdasági Egyetemre — ahol megismerkedett a munkaszervezés statisztikai módszerével —, a tanultak és a tapasztaltak alapján felmérést készített munkahelyén: *ki mennyit dolgozik, s hogyan lehetne arányosabban elosztani* a munkát.

A felmérés eredményét a Lenin Kohászati Művek számítógépe segítségével dolgozták fel, s ennek alapján készült szakdolgozata is, amelyre külföldön is felfigyeltek. E számítógépes elemzés erősítette meg dr. Kalas Tiborban a meggyőződést, miszerint *az államigazgatásban is a számítástechnikáé a jövő!* A felismerés alapján készítette el aspiránsi pályázatát, melynek címéül ezt adta: A számítástechnika alkalmazása az államigazgatásban, különös tekintettel a helyi igazgatás szervezeti kérdéseire.

A véletlennek köszönhető, hogy az időpont egybeesett egy jelentős kormányprogrammal, amelyet úgy ismerünk: *a közigazgatás fejlesztésének komplex tudományos vizsgálata*, s amely egyik részfeladatként jelölte meg a Közigazgatás gépesítése és automatizálása című kutatási feladatot.

A szerző vizsgálódásai elsősorban arra irányultak: milyen következtetések vonhatók le *a hazai viszonyokra* a számítástechnika külföldi államigazgatási alkalmazásának eddigi tapasztalataiból; hogyan tükröződhet a számítógép-alkalmazás és az államigazgatás elvi kapcsolata *a helyi államigazgatási* feladatokban; milyen módszerek biztosítják az államigazgatási számítógép-alkalmazás *legmagasabb fokú* hatékonyságát; milyen *szervezeti keretek* nyújtanak lehetőséget a leghatékonyabb államigazgatási számítógép-alkalmazásra? E kérdések kidolgozásának eredményét, amelyet természetesen csak kivonatosan ismertethetünk, így sommázta a kandidátusi értekezés:

A számítógép alkalmazásának az igazgatásra gyakorolt hatása alapvetően abban rejlik, hogy *lehetővé teszi az államigazgatási ciklus körforgásának gyorsítását.* Az igazgatási ciklus körforgásának gyorsítása *feltételezi az információgyűjtési és -feldolgozási*

tevékenység bővítését, márpedig ezen a területen a számítógép valamennyi előnyös tulajdonságát hasznosítani lehet. A kellő műveleti sebesség például lehetővé teszi az információfeldolgozás *gyorsítását*, a nagy tárolókapacitás az információk *egy helyre történő összegyűjtését*, a könnyű hozzáférhetőség pedig az információ késedelem nélküli *hasznosítását* stb. A számítógép egyes tulajdonságai egyéb igazgatási műveletekben is kamatoztathatók. Különösen jelentős lehet a szerepük *a tervezésben, a döntésben és a koordinációban.*

Hogy milyen területeken alkalmazható a számítógép a helyi közigazgatásban, arról a következőket írja dr. Kalas Tibor:

A számítógép alkalmazásának a lehetőségei oly módon körvonalazhatók, ha az államigazgatási számítógép-alkalmazás *elvi lehetőségeit és korlátait a konkrét államigazgatási feladatokra* vetítjük. Ezek persze így is csak *lehetséges* körvonalaknak tekinthetők, és csak *főbb vonásaikban* jellemezhetik mindazokat az államigazgatási területeket, amelyeken a számítástechnika alkalmazása mintegy 10—15 éves távlatban megvalósítható.

a) A vezetés és irányítás folyamatában a számítástechnika alkalmazási területe az általános információs tevékenységhez és az igazgatási ciklus körforgásának gyorsításához kapcsolódik. Legfontosabb területe *az alapnyilvántartások létrehozása*, ugyanakkor az igazgatási ciklus körforgásának gyorsításában, az államigazgatási tevékenység *eredményességét jelző mutatók folyamatos* regisztrálásában is segítheti a vezetői, irányítói döntések meghozatalát.

b) A pénzügyi feladatkörben a számítástechnika alkalmazásának lehetőségei *elsősorban a költségvetési, illetményszámfejtési, adóztatási*, valamint a tanácsi vállalatok *gazdálkodásának felügyeletével* kapcsolatos tennivalók ellátásában adottak.

c) Az államigazgatási szervek tervezési tevékenységét illetően a számítástechnika igénybevételére *a tervezési információszükséglet* kielégítésében, valamint a területfejlesztési, illetve a lakás- és kommunális ellátási *modellek* működtetésében nyílik lehetőség.

d) A *műszaki* jellegű feladatok közül, az építési feladatcsoportban *a beruházások* hálódiagramos összehangolásánál, a műszaki, matematikai számításoknál, az építésügyi igazgatásban pedig *az alapnyilvántartások* és az esetleges járulékos nyilvántartások információs tartalmának felhasználásánál, illetve egyes rutindöntések meghozatalánál lehet szó a számítógép alkalmazásáról. Ezen túlmenően a közműves hálózatok karbantartásában, felújításában és az ingatlankezelési nyilvántartásban, a közlekedésfejlesztési koncepciók kidolgozásában, a vízgazdálkodás és vízellátás információs és nyilvántartási folyamataiban és még számtalan egyéb ilyen jellegű tevékenységben alkalmazhatjuk a legmodernebb technikát.

Nem kétséges, dr. Kalas Tibor kandidátusi értekezése, amelyet a bíráló bizottság egyhangúlag fogadott el, új fejezetet nyithat az államigazgatás módszerében. Legnagyobb erénye — s ezt már az egyik opponens véleményében olvastuk —, hogy *az államigazgatási munka gépesítéséhez* igen hasznos útbaigazítást nyújt, s emellett megpróbálja a *külföldi tapasztalatokat is a magyar államigazgatás és a helyi igazgatás* rendszereire átültetni. **Tóth Zoltán**

Magnó a tárgyaláson

Hallgassunk jegyzőkönyvet

Napjaink egyik legfontosabb feladata a hatósági eljárások, az ügyintézés egyszerűsítése, korszerűsítése. Számos helyes kezdeményezés, javaslat, új megoldás valósult már meg a különböző eljárásokban, megkönnyítve ezzel a lakosság ügyeinek intézését, növelve a munka hatékonyságát. Az eljárások egyszerűsítésénél jól hasznosíthatók a korszerű technikai eszközök, például *a magnetofonnal készült hangfelvételek* is.

Ma még azonban csak elvétve kerül sor a hangfelvételek alkalmazására az államigazgatásban, akkor is főleg *a szabálysértési* eljárásokban. A helyenként tapasztalható idegenkedést részben az magyarázza, hogy a hangfelvétel — mint bizonyítási eszköz — hivatalosan sokáig nem kapott elismerést.

A Minisztertanács Tanácsi Hivatalának a közelmúltban megjelent elvi állásfoglalása, illetve utasítása végre megoldotta a gondot. Ez leszögezi, hogy a hangfelvétel bizonyító ereje az eredeti okiratokkal, írásbeli bizonyítékokkal azonos és *a hangfelvételen rögzített jegyzőkönyv is azonos értékű* az írásbeli jegyzőkönyvvel.

A szabálysértési eljárásban — jóllehet, ez nem kötelező — mindenekelőtt az írásos tárgyalási jegyzőkönyvfelvételt helyettesíthetik a hangfelvételek. Ily módon *hosszadalmas leírási munkától mentesülnek* a városokban, a fővárosi kerületekben és a megyei városokban működő szabálysértési hatóságok. A községekben, nagyközségekben ma még nincs erre mód, ezt általában az ügyek száma sem indokolja. Amennyiben a városi tapasztalatok kedvezően alakulnak, később sor kerülhet ezeken a településeken is a hangfelvétel alkalmazására.

A szabálysértési tárgyalásról készült hangfelvételen — az írásbeli jegyzőkönyvkészítés szabályaival megegyezően — tömören rögzíteni kell mindazt, ami az ügy szempontjából lényeges. Az a legcélszerűbb, ha a tárgyaláson meghallgatott személyek nyilatkozatát az eljáró szabálysértési hatóság tagja mondja magnószalagra. A hangfelvételen —, hogy bizonyítsák annak megalapozottságát — a meghallgatott személynek *a nyilatkozat helyes felvételét tanúsító kijelentését is* rögzítik.

A tárgyalás befejeztével hangszalagra kell felvenni *a tárgyaláson kihirdetett határozatot és az elkövetőnek arra vonatkozó nyilatkozatát is*, hogy a határozatban meghyugodott-e vagy sem. Az ügyben keletkezett döntés áttekinthetősége és a felügyeleti ellenőrzések érdekében nem mellőzhető *bizonyos írásbeli dokumentum* sem. A határozatot hangfelvétel esetén is — bár egyszerűsített formában — *írásba kell foglalni*, a rendelkező rész és a rövid indoklás feltüntetésével.

Amennyiben a határozat ellen *jogorvoslatot* nyújtanak be, a hangfelvételen rögzített *bizonyítási eljárás anyagát ugyancsak írásba* kell foglalni, mert az a felettes szervhez *csak így* terjeszthető fel. A jogorvoslat alapos elbírálásához ugyanis az eljárás teljes anyagának — bizonyítékok, nyilatkozatok stb. — ismerete szükséges. A hangfelvétel írásba fogalásakor *a jegyzőkönyvkészítés szabályainak megfelelően* kell eljárni, tehát szükség van a jegyzőkönyvnek a szabálysértési hatóság által történő *hitelesítésére*, a meghallgatott személlyel azonban azt *utólag nem kell* aláíratni.

A magnetofon alkalmazása a gyorsabb, pontosabb munkához nyújt segítséget, megkönnyíti, egyszerűsíti az ügyintézést. Indokolt hát, hogy *a városi szabálysértési hatóságok* máris bátrabban éljenek e korszerű technikai eszköz használatának lehetőségével.

Dr. Mészáros József

MUNKAMÓDSZER

A pénzügy ritmust váltott

A tanácsok önállóságának kibontakozása jelentősen *megnövelte az információs igényeket*. Ezeket a hagyományos módszerek alkalmazásával *már nem lehetett* kielégíteni. Egyetlen megoldásként *Szolnok megyében* is a gépesítés kínálkozott, ami jelenleg alapvetően két szakterületre terjed ki: a lakosság adótételeinek *középgépes könyvelésére*, a költségvetési gazdálkodás területén pedig *az illetményszámfejtésre* és az ezzel kapcsolatos adatszolgáltatásra.

Ami a lakossági adók gépi könyvelését illeti, egy 1969-ben kezdődő *kísérleti* szakasz után, 1971. második felétől *az egész megyében* megvalósítottuk. A városokban és a járási hivataloknál *gépcsoportokat* hoztunk létre. A községek könyvelésre váró anyagának a járási központokba történő rendszeres beszállítása érdekében a Volán Vállalattal megállapodást kötöttünk. Pontos ütemtervet dolgoztunk ki, hogy az egyes községek tíznaponként milyen autóbuszjárattal küldhetik be — a járási hivatalok gépcsoportjai pedig vissza a községekbe — az okmányokat.

Az együttesen kezelt adók, továbbá az idegen helyről behajtásra kimutatott tartozások előírása, a számlalapokon az előírt adók terhelése, a változások — pótelőírás, törlés — és a befizetések könyvelése 1972. január 1. óta a megye valamennyi közigazgatási egységénél könyvelőgépekkel történik. Abban az időszakban az adókivetési lajstromokat még nem tudtuk géppel készíteni, ezért részben saját erőből, részben a Pénzügyminisztérium támogatásával nagyobb gépeket szereztünk be. Mivel 1975 végére sikerült valamennyi gépkönyvelési központot nagy teljesítményű — Ascota 170—171/55 típusú — könyvelőautomatával ellátni, jelenleg az összes könyvelés, továbbá a lajstromkészítés gépi úton történik.

A megyei tanács végrehajtó bizottsága 1966-ban hozta létre a megyei illetményhivatalt. A tanácsi intézményeket két ütemben vontuk be a megyei számfejtésbe. Először — 1968—73 között — *a megyei tanács és huszonnégy megyei intézmény, továbbá a városi tanácsok és intézményeik, majd ezt követően már a járási hivatalok és a községi tanácsok és intézményeik* dolgozóinak bérét és egyéb járandóságait számfejtette és könyvelte az illetményhivatal. A számfejtési és egyéb feldolgozási munkákhoz a következő típusú gépeket alkalmazzuk: Ascota típusú könyvelőautomaták, Adrema címíró és címnyomó gépek, Bradma típusú címnyomó gép, Soemtron típusú számlázógépek, Facit típusú asztali számológépek és Optima típusú irodagépek.

A megye költségvetési intézményeiben jelenleg foglalkoztatott *mintegy 22 ezer dolgozó* munkabérének, társadalombiztosítási készpénzszolgáltatásainak, családi pótlékának, fizetési és tüzelőelőlegének, illetve elszámolásának gépi úton történő feldolgozása *pontos és részletes adatszolgáltatást* biztosít. Ugyanezekkel a gépekkel végezzük a megyei költségvetés évi és féléven-kénti beszámoló adatainak összesítését, illetve feldolgozását, a megyei intézmények havi zárlatainak, a középtávú és éves pénzügyi tervek adatainak összesítését.

A költségvetési gazdálkodás információs igényei szükségessé teszik a gépi adatfeldolgozás továbbfejlesztését. A megyei pénzügyi osztályon szervezői részleget alakítottunk ki, amely a költségvetési intézmények könyvelésének és információs rendszerének korszerűsítésével foglalkozik. Ez év elejétől megkezdtük a költségvetés könyvelésének elektronikus rendszerben történő feldolgozását.

A Pénzügyminisztérium támogatásával négy darab Ascota típusú lyukszalagos könyvelőgépet szereztünk be. A megyei tanács és a járási hivatalok, valamint az irányításuk alá tartozó intézmények bevonásával *január 1-től kísérleti elektronikus adatfeldolgozás* folyik. Az illetményhivatal által lekönyvelt adatokat hordozó lyukszalagok elektronikus feldolgozása a SZÜV szolnoki telepén történik. *A rendszer továbbfejlesztésére középtávú ütemtervet* állítottunk össze.

Ulveczki Tibor,
a Szolnok megyei Tanács pénzügyi osztályvezetője